

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra hudební výchovy

Diplomová práce
Bc. Gabriela Gajdošíková

Lidová hudba jako průřezové téma

Prohlašuji, že jsem svou práci vykonala samostatně a použila jen uvedených pramenů
a literatury.

V Olomouci dne 4. 4. 2012

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Jaroslavě Šiřické za čas, materiály i cenné rady, které mi poskytla.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)	6
1.1 METODICKÝ PORTÁL RVP.....	6
1.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (RVP ZV)	7
1.1.1. VZDĚLÁVACÍ OBLASTI	7
1.1.1.1. UMĚNÍ A KULTURA.....	8
1.1.1.1.1. HUDEBNÍ VÝCHOVA.....	11
1.1.2 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA	13
1.1.3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE	16
2. KULTURA	18
2.1 HUDEBNÍ KULTURA.....	19
3. TRADICE.....	20
4. HUDBA.....	21
4. 1 FUNKCE HUDBY V LIDSKÉM ŽIVOTĚ.....	23
4. 2 ČINNOSTI V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	23
5. METODICKÁ PŘÍRUČKA	25
ZÁVĚR.....	70
LITERATURA.....	71
PŘÍLOHY.....	73
NOTACE PÍSNÍ.....	83

ÚVOD

K zpracování tématu mě inspiroval vlastní vztah k lidovým písním.

Rámcový vzdělávací program je dokument dnešního školství, obsahuje tematické plány, klíčové kompetence k jejich plnění a oblasti, kterými se jednotlivé předměty prolínají. Je nelehkým úkolem splnit všechny požadavky, které jsou prostřednictvím Rámcového vzdělávacího programu na učitele kladeny.

Učitelé základních škol tvoří tematické plány podle Školního vzdělávacího programu a ten se zase tvoří v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Hudební výchova se promítá do vzdělávací oblasti Umění a kultura průřezových témat.

Cílem diplomové práce s názvem Lidová hudba jako průřezové téma je navrhnout využití lidových písní v hodinách hudební výchovy jako prostředek k navození jednotlivých průřezových témat.

Hudební výchova obsahuje vokální, instrumentální a pohybové činnosti. Žáci mnohdy lidové písně odmítají, při otázce, co by chtěli zpívat, navrhnou populární hudbu, často hlavně nehratelnou pro klavír. Proto je cílem navrhnout takové činnosti, které by mohli pomoci k oblíbení lidových písní v hodinách hudební výchovy. Práce je svým obsahem určena pro učitele jako zdroj inspirace pro téma lidová hudba na základních školách. Příkladem jsou folkové písně v podání populárních hudebních skupin. Mnohé můžou také inspirovat.

1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)

Školský systém tvoří kurikulární dokumenty dvou úrovní – státní (Rámcový vzdělávací

program) a školské (Školní vzdělávací program). Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument státní úrovně, který slouží jako jakýsi návod pro vzdělávání v jednotlivých etapách - předškolní (RVP PV), základní (RVP ZV) a střední vzdělávání (RVP SOV, RVP G). Rámcové vzdělávací programy jsou veřejnými dokumenty přístupné pedagogické i nepedagogické veřejnosti. Vymezují vzdělávací oblasti, cíle vzdělávání, všechno, v čem je důležité rozvíjet žákovy schopnosti.

Rámcový vzdělávací program vychází z nové strategie vzdělávání, zdůrazňuje klíčové kompetence a uplatnění získaných dovedností v praktickém životě. Jedná se o celoživotní učení, určuje úroveň vzdělání, která je daná pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Učitel je zodpovědný za výsledky vzdělávání žáků.

Vzdělávání na jednotlivých školách se uskutečňuje podle Školního vzdělávacího programu.

1.1 METODICKÝ PORTÁL RVP

Metodický portál RVP je internetová stránka ww.rvp.cz, která slouží jako metodická podpora učitelů a k podpoře zavedení rámcových vzdělávacích programů do škol. Cílem portálu je vytvořit místo, kde se budou moci učitelé navzájem inspirovat a informovat o svých zkušenostech.

Jeho znaky jsou pestrost, obsahuje široký výběr školních činností, které jsou rozděleny podle jednotlivých předmětů. Dalšími znaky jsou garantovanost, kvalita obsahu a inovativnost, průběžně se přidávají nové nápady a činnostní náměty. Portál nabízí cenné informace ředitelům, učitelům základních, speciálních a základních uměleckých škol, gymnázií, středních odborných škol a škol s právem státní jazykové zkoušky. Nejčastěji se zde objevují nápady, jak vytvářet jednotlivé části ŠVP a jak inovovat výuku v jednotlivých předmětech. Všechny nápady a návrhy jsou na portále nabízeny prostřednictvím článků, diskuzí apod.

Hlavním cílem portálu je vytvořit jakési úložiště zkušeností ve formě příspěvků konkrétních ředitelů a učitelů.

Od ledna 2012 je Metodický portál RVP.CZ spravován Národním ústavem pro vzdělávání, poradenským zařízením a zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků na adrese Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10 jako resortní úkol. [Metodický portál rvp. Metodický portál rvp [online]. [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.rvp.cz]

1.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (RVP ZV)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je součástí Rámcového vzdělávacího programu realizovaného na základních školách. Základní školy jsou charakterizovány povinnou školní docházkou. V programu je uvedena organizace základního vzdělávání, způsob hodnocení výsledků a ukončení základního vzdělávání.

Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání spočívají v tom, že navazují na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, na který potom navazuje Rámcový vzdělávací program pro střední vzdělávání. Ten zase vymezuje vše nezbytné, co by žák měl umět na základní škole i na víceletých gymnáziích.

Dále Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje učivo i výstupy a učivo určené v základním vzdělávání. Zařazuje do obsahu základního vzdělávání průřezová témata, umožňuje úpravu vzdělávacího obsahu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a v neposlední řadě je závazný pro všechny školy při stanovování přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.

1.1.1. VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

Vzdělávací oblasti jsou okruhy, ve kterých je žák na základní škole vzdáván. Každá vzdělávací oblast obsahuje ještě další vzdělávací obor nebo i více oborů.

Obsah rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání je rozdělen do devíti oblastí, které tvoří jednotlivé obory: Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura a Cizí jazyk), Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk

a jeho svět, Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství), Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis), Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova), Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova), Člověk a svět práce.

Vzdělávací oblasti vymezují také Charakteristiku vzdělávací oblasti, která vykresluje obsah a postavení jednotlivých vzdělávacích oblastí, Cílové zaměření vzdělávací oblasti vymezující, k čemu je žák veden, aby dosáhl určitých klíčových kompetencí a Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů. Ten tvoří obsah, očekávané výstupy a učivo.

Očekávané výstupy mají povahu praktickou, jsou využitelné v běžném životě. Určují, co by měl žák v daném období umět a znát. Na konci 3. ročníku se označují jako učivo orientační, na konci 5. a 9. ročníku jako závazné. RVP ZV je školám doporučeno k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Učivo je strukturováno do tematických okruhů, činností a témat, a chápe se jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů.

Vzdělávací obsah tvoří vyučovací předměty, upravuje se a rozšiřuje podle zaměření školy, nadání žáků, potřeb a zájmů tak, aby směřování vedlo k rozvoji klíčových kompetencí.

1.1.1.1. UMĚNÍ A KULTURA

Umění a kultura tvoří nezastupitelnou součást lidského života, a tato oblast umožňuje žákům jiné než racionální poznávání světa. Kultura v tomto slova smyslu znamená proces i výsledky duchovní činnosti, které umožňují chápat lidskou kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci lidského jedince a jeho zařazení do společenského života a každodenních činností, jako je kultura oblékání, chování, cestování, práce atd. Umění je potom proces specifického poznání a dorozumívání, kde vznikají informace jak o vnějším, tak o vnitřním světě a jejich vzájemné souvislosti, které lze sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

Vzdělávání v této oblasti je poznávání světa s estetickými účinky, což znamená umělecké poznávání světa. V uměleckém poznávání světa dochází k rozvíjení specifického cítění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu, po té k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí procesu poznávání uměleckého světa je nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, schopnost vcítit se do kulturních potřeb jiných lidí. Rozvíjeny jsou také nonverbální projevy jako tón, mimika, gesta, linie, bod, barva atp.

Dále je v základním vzdělávání oblast Umění a kultura zastoupena i Výtvarnou výchovou a rozšiřujícím oborem Dramatická výchova.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci prostřednictvím činností seznamují s výrazovými prostředky, jazykem hudebního a výtvarného, dramatického i literárního umění. Na 2. stupni se žákům otvírají širší cesty nazírání na umění a kulturu. Přidávají se historické souvislosti, společenské kontexty. Pro inspiraci žákům slouží ukázky literárních, dramatických a hudebních děl, multimediální tvorba.

Hudební výchova žáka vede k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. Všechny tyto oblasti se rozvíjí prostřednictvím poslechových, instrumentálních, vokálních a hudebně pohybových činností.

Poslechové činnosti jsou prezentovány jako aktivní vnímání znějící hudby, při níž žák poznává různé hudební žánry a styly, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.

Instrumentální činnosti představují hru na jednoduché hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci jednoduchých témat, motivů a jednoduchých skladeb, tvoření doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače.

Vokální činnosti obsahují práci s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků. Hudebně pohybové činnosti ztvárňují hudbu a reagují na ni tancem, pohybem a gestem. [RVP ZV]

Poslechovým, instrumentálním, vokálním a hudebně pohybovým činnostem předcházejí vzájemně kooperující oblasti – hudební produkce, recepce a reflexe. [<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/42/POSTAVENI-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-ZV-A-JEJI-METODOLOGICKA-VYCHODISKA.html/>, Metodický portál rvp. *Metodický portál rvp* [online]. [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.rvp.cz/]

Hudební činnosti jsou vzájemně propojené činnosti ovlivňující a doplňující se, které rozvíjejí celkovou osobnost žáka. Především ale vedou k rozvoji jeho hudebnosti, jeho hudebních schopností, jež se projevují individuálními hudebními dovednostmi, a to sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovými.

V rámci hudební výchovy může žák uplatnit svůj individuální potenciál při sólovém, skupinovém a sborovém zpěvu. Také může ukázat své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu a své pohybové činnosti v tanci

a pohybovém doprovodu hudby. Dána je mu i příležitost interpretovat hudbu podle svého zájmu a zaměření.

Průřezové téma osobnostní a sociální výchova v základním vzdělávání je charakterizováno tím, že je praktické a má využití v každodenním životě. Orientuje se na subjekt i objekt, v jeho hlavním zájmu je žák, jeho individuální zájmy a potřeby.

Dále je osobnostní a sociální výchova specifická v tom, že učivem se stává žák, žákovská skupina, a stávají se jím každodenní situace každodenního života. Má za úkol pomáhat žákům hledat vlastní cestu ke spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému, k ostatním, ke světu.

Tyto oblasti by žáka měly vést k porozumění sobě samému i druhým, napomáhají k zvládnutí vlastního chování, vedou ke spolupráci a přispívá k utváření mezilidských vztahů, formuje studijní dovednosti, rozvíjí základní dovednosti k dobré komunikaci, umožňuje získat vědomosti k řešení problémů a konfliktů, podporuje dovednosti a přináší vědomosti ohledně duševní hygieny. Dále utváří pozitivní postoj k sobě samému i ostatním, vedou k uvědomování si hodnot spolupráce a pomoci, názorů a postojů jiných lidí, mravních způsobů, napomáhá prevenci patologických jevů a škodlivých způsobů chování. Téma obsahuje vzdělávací oblasti, kterými jsou Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. V procesu vzdělávání na základní škole je oblast Umění a kultura zastoupena Hudební výchovou.

Dále se hudební výchova promítá do průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, konkrétně také do oblasti Umění a kultura, které rozvíjí u žáků vztah k evropské a světové kultuře. Téma dále prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům, chápání kulturních souvislostí, respektování regionálních kultur a jejich přínos ke kulturám světovým. Také vysvětluje význam kulturního a historického dědictví jako zdroje poznání. V základním vzdělávání je toto téma dáno hudbou různých kultur.

Hudební výchova má také úzkou vazbu s průřezovým tématem Multikulturní výchova. V základním vzdělávání žáky seznamuje s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Tak si žáci můžou lépe uvědomit své hodnoty, svoji vlastní kulturní identitu a tradice. Multikulturní výchova rozvíjí poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Má hluboký vztah k mezilidským vztahům ve škole, mezi spolužáky, mezi školou a rodinou, mezi učiteli a žáky, mezi školou a místní komunitou. Škola

je místo, kde se setkávají žáci z různého sociálního a kulturního zázemí. Ve výuce se různá kulturní zázemí můžou projevit v hudbě různých národů.

Enviromentální výchova mimo jiné poskytuje zamýšlení nad vztahy člověka a prostředí a slouží jako zdroj inspirace pro kulturní a umělecké hodnoty.

Mediální výchova obsahuje v základním vzdělávání elementární poznatky a dovednosti ohledně mediální komunikace a práce s medií. Media představují důležitý zdroj informací, zkušeností a poznatků pro stále větší počet příjemců. Pro uplatnění ve společnosti je důležité umět tyto poznatky zpracovat. Media mají velký vliv na chování, jednání jedince ve společnosti a na utváření životního stylu. Mediální výchova má za úkol naučit žáky práci s medií na základní úrovni, seznámit je s historií i současností medií a s jejich fungováním. Mimo jiné má mediální výchova vztah ke vzdělávací oblasti Umění a kultura, která je založena na vnímání specifické řeči, jež media užívají. Tady je úkolem naučit žáky vnímat, interpretovat a kriticky hodnotit výtvoř umělecké i běžné mediální produkce. Ve výuce hudební výchovy by mediální výchova měla plnit jakousi doplňující funkci.

1.1.1.1.1. HUDEBNÍ VÝCHOVA

Hudební výchova na prvním i druhém stupni je charakterizována očekávanými výstupy, které by měl žák po dobu své povinné docházky splňovat.

Na druhém stupni základních škol by žáci měli využívat svých individuálních hudebních schopností a dovedností při hudebních aktivitách, měli by umět uplatňovat získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i mluvním projevu v běžném životě. Žák zpívá intonačně čistě a rytmicky správně v jednohlase i vícehlase a dokáže ocenit vokální projev druhého. Dále pak reprodukuje na základě svých dovedností různé motivy, témata i části skladeb

a vytváří jednoduché doprovody, realizuje skladby různých žánrů, rozpozná některé tance, volí vhodné pohybové prvky k hudbě a předvede jednoduchý tanec. V základním vzdělávání se také od žáka očekává, že se bude umět orientovat v hudbě, rozpozná některé výrazové prostředky a charakteristické prvky, chápe význam hudby. Slyšenou hudbu dále zařadí do příslušného stylového období, významově ji spojí s dalšími skladbami a vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými uměními.

Učivo hudební výchovy na 2. stupni základní školy obsahuje vokální činnosti, instrumentální činnosti, hudebně pohybové činnosti a poslechové činnosti. Vokální činnosti

mají žáka naučit v oblasti **pěveckého a mluvního projevu** rozšiřovat hlasový rozsah, hlasové hygieně, některé nápravy hlasové nedostatečnosti, technice vokálního projevu a jejich individuální využití při zpěvu i při společných vokálně instrumentálních aktivitách.

Dále ho učí **intonaci a vokální improvizaci** - diatonickému postupu v dur i moll tóninách a improvizaci jednoduchých hudebních forem.

Důležitá část je také hudební **rytmus**, kde žák odhaluje vzájemné souvislosti rytmu řeči a hudby. Na 2. stupni by se žák měl umět také **orientovat v notovém záznamu vokální skladby** a použít ho jako oporu při realizaci písně.

V této době žák také **rozvíjí hudební sluch a hudební představivost** - reprodukuje tóny, převádí melodie z nezpěvné do zpěvné polohy, zachycuje rytmus popřípadě i melodie zpívané nebo hrané písně pomocí notového záznamu.

Samozřejmě by měl žák být **schopen reflexe vokálního projevu**, tzn. vlastního vokálního projevu.

Instrumentální činnosti zahrnují **hru na jednoduché hudební nástroje**. Kromě not by měl žák znát také některé notační počítačové programy a další **záznamy hudby**.

Do oblasti **vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje** spadají rytmické, melodické, tempové, dynamické i formální představy.

Poslední částí instrumentálních činností je **tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy**.

Hudebně pohybové činnosti zahrnují pohybový **doprovod znějící hudby**, což je taktování, taneční kroky, vlastní pohybové ztvárnění, **pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla** - pantomima a improvizace, **pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby** - změny tempové, dynamické, rytmicko-metrické a harmonické. A v neposlední řadě také učí **orientovat se v prostoru**. Rozvíjí tím pohybovou paměť, reprodukuje pohyby prováděných při tanci či pohybových hrách.

V poslechové části učiva hudební výchovy se žák učí **orientaci v hudebním prostoru a analýze hudební skladby**, významu pro pochopení hudebního díla, výrazovým prostředkům, znalosti **hudebního díla a jejího autora, hudebním stylům a žánrům a interpretaci znějící hudby**, žák slovně charakterizuje hudební dílo a vytváří si vlastní soudy.

1.1.2 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Průřezová témata jsou nedílnou součástí Rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Jsou to okruhy aktuálních problémů světa, které žákovi dávají příležitost pro individuální uplatnění žákových dovedností, pro jeho vzájemnou spolupráci s ostatními. Pomáhají rozvíjet osobnost žáka hlavně v oblasti postojů a hodnot.

Témata jsou jednotlivě vypracována, obsahují charakteristiku daného tématu a přínos tématu pro vzdělávání žáka. Obsah témat je doporučení pro vzdělávání na základní škole a tvoří ho tematické okruhy, které procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a poskytují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím u žáků rozvíjí jejich klíčové kompetence, přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků. Tak žáci dostávají možnost vytvářet si na danou problematiku svůj pohled a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Průřezová témata jsou důležitou součástí RVP ZV a škola by měla všechna témata zařadit do vyučování na 1. i na 2. stupni. Všechna témata nemusí být zastoupena v každém ročníku, ale škola by měla žákům nabídnout všechny tematické okruhy průřezových témat. Průřezová témata je možno zpracovat ve vyučovacích předmětech či v kurzech, projektech, seminářích, atd.

Pro účinnost průřezových témat je nutné propojení s ostatními vyučovacími předměty i s obsahem dalších činností žáků ve školních i mimoškolních činnostech.

Vymezena jsou témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Enviromentální výchova, Mediální výchova.

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Průřezové téma osobnostní a sociální výchova je charakteristické tím, že se zaměřuje na subjekt i objekt, je praktické a má využití v každodenním životě, jenž smyslem je pomáhat utvářet žákovi jeho praktické dovednosti.

Učivem se stává žák či žákovská skupina. Téma jim napomáhá utvářet si vlastní osobnost a cestu k životní spokojenosti, která je založena na dobrých vztazích k sobě samému i k ostatním.

VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Téma má charakter multikulturní a mezioborový. Přestavuje hodnoty typu spravedlnost, tolerance a odpovědnost. Rozvíjí kritické myšlení, vědomí svých práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání světa a demokratické řešení konfliktů a problémů.

Výchova demokratického občana má za úkol žáka naučit gramotnosti, která vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech, konfliktech demokratické společnosti. Žák se učí řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, s ohledem na druhé i na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatněním slušné komunikace a s demokratickými způsoby řešení.

Toto téma využívá ke své realizaci klima školy, které zahrnuje vztahy mezi žáky a učiteli, dialogy a respekt. Vytváří demokratickou atmosféru třídy, v rámci níž jsou žáci vedeni k demokratické diskuzi, k uplatňování svých názorů a demokratickému podílení se na řešení různých situací. Žáci se také podílí na vytváření pravidel a mohou si sami ověřit jejich dodržování.

VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Toto průřezové téma je zaměřeno na globální myšlení, mezinárodní porozumění a prostupuje celým základním vzděláváním. Jeho podstatnou částí je evropská dimenze, která obsahuje výchovu budoucích evropských občanů. Učí žáky novým poznatkům v oblasti perspektivy života v evropském mezinárodním prostoru a seznamuje je s jeho možnostmi.

Prolíná se všemi vzdělávacími oblastmi, upevňuje a prohlubuje poznatky, umožňuje uplatnit svoje dovednosti a podporuje tradiční evropské hodnoty typu humanismus, svobodná lidská vůle, morálka, uplatňování práva a osobní zodpovědnost s racionálním uvažováním, kritickým myšlením a tvořivostí.

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Průřezové téma multikulturní výchova umožňuje žákům seznamovat se s jinými kulturami, tradicemi a hodnotami. Tak si potom lépe uvědomují svoji kulturní identitu, tradice a hodnoty.

Téma žáky vede k chápání a respektování sociokulturní rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíjí poznávání kultury celé společnosti, u majoritních skupin zase seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě. U obou skupin je společné to, že Multikulturní výchova pomáhá nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci.

Multikulturní výchova úzce souvisí s mezilidskými vztahy ve škole, hlavně mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou. Ve škole se setkávají žáci z různých sociálních i kulturních zařízení. Měla by zabezpečit takové klima, kde všichni žáci budou navzájem poznávat kulturu svých spolužáků (příslušníku minorit). U obou skupin to přispívá k toleranci, k odstraňování nepřátelství a předsudků proti tomu, co neznají.

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Průřezové téma vede žáky k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, aby pochopili nezbytnost postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti a jednání společnosti i každého jedince. Prostřednictvím tohoto tématu si žák má uvědomovat a sledovat rozvíjející se vztahy mezi člověkem a prostředím z hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, časových i prostorových a možnosti řešení environmentálních problémů. Rozvíjí u žáků zájem lidskou civilizací a hodnotovou orientaci sebe sama.

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Průřezové téma Mediální výchova nabízí žákům poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s medií, které představují významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků. Aby se jedinec uplatnil ve společnosti, je nezbytné umět zpracovat, vyhodnotit

a využít podněty přicházející z okolního světa. Média mají vliv na chování jedince ve společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života.

Na základní škole má mediální výchova vybavit žáka mediální gramotností základní úrovně. Pomocí této výchovy si žák osvojuje poznatky o fungování a společenské roli současných médií, o jejich historii, struktuře fungování apod. Mediální výchova učí žáky schopnosti analyzovat nabízená sdělení, umění posoudit věrohodnost a vyhodnotit komunikační záměr informací a poznatků. Důležité je si uvědomit orientaci v mediálních obsazích a schopnost volby odpovídajícího media jako prostředku pro naplnění určitých potřeb (získávání informací, vzdělávání, naplnění volného času).

1.1.3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence jsou souhrnem vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj každého člena společnosti. Jejich obsah vychází z hodnot obecně přijímaných společností a sdílených představ o tom, které kompetence přispívají k jeho vzdělání, spokojenému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Cílem vzdělávání je vybavit žáky souborem klíčových kompetencí potřebných k dosažení dalšího vzdělávání. Celý proces začíná už v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a dotváří se během celého života. Získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ celoživotního učení, pro život i pro začlenění se do pracovního procesu.

Klíčové kompetence se prolínají, nestojí vedle sebe odděleně. K jejich rozvíjení přispívají veškeré činnosti, které se ve škole odehrávají. Za klíčové kompetence v základním vzdělávání jsou považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.

KOMPETENCE K UČENÍ

Na konci základního vzdělávání je žák schopen vybírat a využívat vhodné způsoby, metody, strategie k učení, plánuje, organizuje, řídí vlastní učení a také je ochoten se věnovat

dalšímu vzdělávání. Dokáže třídit, propojovat, systematizovat informace a využívat je k učení i k životu. Používá symboly, termíny, znaky, s kterými v učení operuje, propojuje je s dalšími poznatky, pracuje samostatně, sám si vyvozuje závěry, sám se učí, kriticky hodnotí výsledky své činnosti.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Žák na konci základního vzdělávání dokáže rozpoznat problémy ve školním i mimoškolním prostředí. Snaží se rozpoznávat příčinu, plánuje řešení, ke kterému užívá vlastních úsudků a zkušeností. K řešení vyhledává informace a podobné znaky s jinými situacemi, nenechá se odradit neúspěchem. Řeší problémy sám, využívá aplikace podobných problémových situací. Svá řešení je schopen si obhájit.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

Na konci základního vzdělávání je žák schopen logicky a souvisle vyjadřovat své myšlenky a názory, naslouchá jiným, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje. Dále se zapojuje do diskuze, využívá komunikační a informační prostředky pro komunikaci se světem a získané vědomosti využívá k vyjadřování vztahů a tím přispívá k lepšímu soužití s ostatními.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Na konci základního vzdělávání žák umí spolupracovat s učiteli i ostatními spolužáky, podílí se na práci ve skupině, v které upevňuje mezilidské vztahy, vytváří pozitivní atmosféru a také poskytuje případnou pomoc. Přispívá do diskuze ve třídě mezi spolužáky i v menších skupinách, spolupracuje a pomáhá s daným úkolem. Dokáže řídit svoje jednání a chování a vytváří si představu o sobě samém.

KOMPETENCE OBČANSKÉ

Na konci základního vzdělávání žák respektuje přesvědčení ostatních, dokáže se vcítit do role druhých, chápe svá práva a povinnosti, jak ve školním, tak v mimoškolním prostředí. Dokáže se rozhodovat podle dané situace, dle potřeby poskytne pomoc, uvědomuje si a respektuje tradice, kulturu i historické souvislosti. Také chápe životní podmínky, ekologické souvislosti a environmentální problémy.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

Na konci základního vzdělávání je žák schopen bezpečně používat materiály, pomůcky, nástroje a vybavení ve škole. Přijímá pravidla, která jsou potřeba dodržovat, příznivě se adaptuje novému prostředí a novým podmínkám. K výsledkům pracovní činnosti přistupuje s respektem k životním podmínkám, ochrany kulturních a společenských hodnot. Využívá doposud získané znalosti k rozhodování, dalšímu vzdělávání a profesnímu zaměření a chápe problematiku podnikání.

[*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha: VÚP, 2007, 126 stran.]

2. KULTURA

Definice slova bychom našli určitě nespočetně mnoho. Například slovník cizích slov uvádí, že kultura je historicky podmíněný souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených a vytvářených lidstvem v procese společenské a historické praxe a charakterizující historicky dosažený stupeň ve vývoji společnosti. [KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 816]

Pan Vladimír Borecký o kultuře říká, že je to soubor produktů vzniklých lidskou společností, oproti výtvarům přírody, které jsou tvořeny spontánně. Především se tedy v užším slova smyslu týká oblasti jazyka, mravnosti, náboženství a mýtů, vzdělání a poznání a umění.[BORECKÝ, Vladimír. *Imaginace a kultura*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 142 s. ISBN 80-718-4162-5.]

Vzhledem k původu slova můžeme zmínit, že je odvozeno od latinského výrazu *cultus*, to od slovesa *colore*, což znamená zabývat se něčím, pohybovat se kolem něčeho, vzdělávat se atd. [Český hudební slovník [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz]

Za kulturní instituce považujeme divadla, kina, galerie, muzea, výstavní a koncertní síně apod. Kultura tedy představuje systém všech jevů, předmětů, vztahů atd., které si člověk vytváří po celý svůj život v přírodním i uměleckém prostředí. [URBÁNKOVÁ, VERONIKA: *Dodržování a význam tradic v současné české společnosti*, bakalářská práce, České Budějovice 2011]

Etymologicky je výraz kultura označením pro něco, co je na rozdíl od přírody výsledkem lidské činnosti. Společenské vědy ji chápou jako souhrn materiálních i duchovních výsledků lidské činnosti, jako společensky determinované hodnoty a způsoby jednání i chování.

Existuje také její dělení, a to na kulturu hmotnou - materiální a kulturu duchovní - nemateriální. První oblast je charakterizována materiálními výtvoři lidí, druhá, tzn. nemateriální, představuje normy chování v určité společnosti, omezení, ideje (humanismus, náboženství), tabu, symbolické systémy (řeč, gesta, písmo, umění nehmotné povahy, jazyk) a společenské instituce (rodina, manželství, církev, soudnictví, ...). Z pohledu antropologie zahrnuje pojem veškerou činnost člověka, která ho vyděluje z přírody, je chápána jako souhrn mimobiologických prostředků, jimiž se člověk přizpůsobil svému prostředí, tedy přírodě.

Srovnáním těchto „definic“ můžeme říct, že kultura je něco, co je vytvořené lidskou rukou. Do poloviny 20. století existovalo asi 300 různých definic, vysvětlujících tento pojem. Zdůrazňovaly různé aspekty jevů s nimi související – společenská tradice, normativní charakter, psychická determinace, systémovost, determinace aktivitami aj.

Kulturu lze také chápat ze dvou úrovní. Ta první zahrnuje univerzální lidský fenomén, specifickou lidskou činnost, která není vlastní žádným biologickým formám života. Tzn., že v univerzálním pohledu se my lidé lišíme od živočichů. Druhý pohled uvádí lokální pojetí, které představuje zvláštní způsob života různých skupin lidí. [HRABÁKOVÁ, L. *Tradice a její role v systému kultury, tradiční a moderní společnost*]

V souvislosti s pojmem kultura se zaměříme na pojem hudební kultura.

2.1 HUDEBNÍ KULTURA

Soudobá muzikologie vychází z předpokladu, že hudební produkce patří do oblasti lidské kultury, a že aktivity s ní související mají právě stejný ráz. Hudební činnosti ale patří do tzv. umění, zábavy, procesu výchovy, organizace volného času atd. S tímto tématem souvisí také společenský život nazíraný z hlediska potřeb, zájmů a postojů.

Hudební kultura je potom to, co je produkováno v kontextu hudebního života. Neobsahuje ovšem jenom aktuální výtvoř, ale i třeba tradice a podmiňuje vznik a vývoj hudby. [Český hudební slovník [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz]

V dnešní době je hodně možností kulturně-hudebního vyžití. Hudba je mnohem dostupnější, ať už z CD, internetu apod. Dále je nám nabízeno mnoho koncertů a vystoupení.

Ve zkratce se hodí zmínit ještě pojem umění. Pojem je široký svým významem i rozsahem. Spadají do něj oblasti: básnictví (literatura), malířství, sochařství, architektura, herectví, film a samozřejmě hudba. Liší se od sebe prostředky – literatura prostřednictvím slov, hudba tóny, malířství barvami, sochařství tvarem a herectví a tanec pohybem.

Existuje také umění hudby, tzv. hudební umění, v němž se kulturní hnutí myslí vyjadřuje vybranými tóny. [BORECKÝ, Vladimír. Imaginace a kultura. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 142 s. ISBN 80-718-4162-5.]

3. TRADICE

Tradici lze chápat jako něco, co je rozvíjeno, předáváno a odkazováno z generace na generaci. Každá kultura má tu svou. Je to kulturní jev, jehož historie sahá na samé počátky lidstva. Tento pojem má mnoho definic, ale v závěru lze říci, že hlavní funkce tradice spočívá v předávání kulturních hodnot. Úzce souvisí s kulturou, tradice bez kultury neexistuje.

Význam pojmu je chápán ve třech rovinách. První rovinu můžeme označit jako soubor zvyků a obyčejů, ustálený a převzatý od předchozích generací. Z hlediska tohoto pojetí významu zde můžeme řadit tradici o výrobě různých výrobků, o jídle, oděvu, či masopustních a vánočních zvycích.

Z hlediska druhého významu je kultura pojímána jako určitá pravidla, zákony a normy přenášené z generace na generaci.

Třetí pojetí spočívá v pojetí jako stylizaci dějin, jinak řečeno v historické tradici. Prakticky to znamená, tradice zpřítomňuje minulé věci a tím nás seznamuje s životem našich předků.

Často je termín chápán ve smyslu ústní lidové tradice, protože souvisí s lidovým prostředím.

4. HUDBA

Jedna definice slova hudba zní: *Hudba je duševní potrava, která nemůže být nahrazena ničím jiným. Ti, kteří ji neužívají, umírají na duševní anémii. Není zdravého, duševního života bez hudby. Existují sféry ducha, kam pouze hudba vnáší světlo.* (Zoltán Kodály). Pan Jaroslav Jiránek zase uvádí, že hudba je: *Umělé, jen v konkrétně smyslově znějící podobě komunikovatelné a fungující zvukové prostředí, které klade člověk mezi sebe obklopující ho objektivní realitu za účelem jejího specifického osvojování a imaginativního řešení základního intervalu jeho bytí (intervalu mezi „já“ a přírodním a společenským „non já“).* [JIRÁNEK, JAROSLAV. *Tajemství hudebního významu*. Praha : Academia, 1979, 164 stran., str.11]

Tyto definice jsou hodně odborné. Z laického hlediska bychom mohli říct, že hudbu tvoří tóny i nejrůznější zvuky. Takové běžné zvuky, které svět obsahuje, nazýváme mimohudební, nikoli nehudební. [JIRÁNEK, JAROSLAV. *Tajemství hudebního významu*. Praha : Academia, 1979, 164 stran., str.11]

Hudba je komunikační model přirozeného jazyka. Z uměleckého hlediska je to umělecky specifický zvukový projev člověka.

Jsou zvuky a tóny tvořící podle tónového systému melodie, písně, ... Zároveň je to ale i řeč, pomocí níž vyjadřujeme pocity a nálady. Rozdíl je v tom, že se zpívá či hraje a mnohdy se jí dají vyjádřit pocity snadněji než slovy. „Mluví“ prostřednictvím tónů. Jiný význam hudby spočívá v tom, že působí náladově a povzbudivě.

Jako řeč je stejně bohatá jako řeč mluvená, a také u ní je hlavním prostředkem lidský hlas. Důležitá je melodie, která může stoupat i klesat, podle nálady. Například ve Smetanově opeře Dalibor zpívá: „Nuž ved'te mne v žaláře noc a muky“ a jeho zpěv klesá po tónech stále více dolů. Při jeho dalším textu: „Tou cestou kráčím k nebes výšinám“ , melodie zase stoupá. Stejně je to i u běžné řeči. Smutný člověk mluví tichým hlasem, veselý hlasitě. S nástroji je to také tak. Při vyjádření něčeho bouřlivého hrají nástroje hlasitě nebo se přidá více nástrojů, tichý, smutný zážitek hrají nástroje v pianu nebo pianissimu.

Důležitá je také barva hlasu, rozlišujeme jasné a temné hlasy. Proto například ve Smetanově Prodané nevěstě zpívá Mařenka sopránem a Jeník tenorem, usedlá žena jako Mařenčina matka zpívá altm a Kecal basem.

Druhou stránku hudební řeči tvoří rytmus. V písničce rytmus vyjadřujeme pomocí taktu. Vzpomeňte si sami, jestli si při poslechu písniček podupáváte nebo vyťukáváte rytmus. Rytmus je důležitá složka, která na nás působí tak silně, že často děláme nevědomě pohyby do rytmu. Například chodíme v rytmu, ani si to kolikrát neuvědomujeme. V dnešní době je veliký trend chodit i po ulicích se sluchátky v uších, a tak lidé často chodí v rytmu muziky, která jim hraje do uší. Ne jenom v chůzi se rytmus projevuje, k tanci je také potřeba. Podle taktu potom volíme vhodný tanec. [BORECKÝ, Vladimír. Imaginace a kultura. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 142 s. ISBN 80-718-4162-5.]

Samotné slovo hudba se objevilo již ve staročeštině, například v Alexandreidě nebo u Petra Chelčického. Etymologicky označovalo hlavně hru na strunné nástroje, zejména na housle, význam se spojoval s hudci. V latině byla hudba označována slovem *musica*, kolem 15. století potom vzniká česká alternativa *muzika*, v němčině se označovala jako *musik* a ve slovenštině se označuje výrazem *hud'ba* – odvozeného od německého *musik*. Slovenština pokládá výraz *muzika* za vulgarismus. [Český hudební slovník [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz]

Hudba nás provází už od počátku lidstva až dodnes. Dříve si lidé zpívali při každodenních činnostech, dnes si ji pouští z dostupných elektronických zařízení a mají vybraný styl, který se jim líbí. Dokonce i při nakupování nás provází. Posloucháme ji pro radost, k tanci nebo jen tak z dlouhé chvíle.

Předává se prostřednictvím různých činností, médií, rozeznáním nástrojů do podoby mechanických vlnivých rozruchů, které se šíří prostorem a jsou vnímatelné sluchem. Hudební struktura se již v historii začala psát pomocí grafických značek, z kterých se později vyvinul notový text - notace. Ze psané podoby vznikne podoba znějící, což je hra či zpěv [Český hudební slovník [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz]

Hudba vždycky byla, je a bude. Vznikaly písně na různá témata, například k boji, odboji, revoluční písně, národní písně, státní hymny, na vesnici se často pořádaly tancovačky, zpívalo se na polích při práci, při oslavách, posvíceních, poutích, při pohřbech se nezpívalo, ale zazněly dojemné skladby, atd.

Veliká je síla hudby. Odedávna se zpívá už malinkým dětem ještě v peřince. Je to nemalá potřeba člověka, proto se objevuje již v počátcích vývoje člověka. Než dítě začne mluvit, dříve si začne broukat.

4. 1 FUNKCE HUDBY V LIDSKÉM ŽIVOTĚ

Už antičtí myslitelé pochopili, že hudba je důležitá pro rozvoj lidské osobnosti. Pythagorejci ji využívali jako prostředek psychoterapie, Platón ji považuje za významnou ve svém výchovném systému a Aristoteles zastává názor, že člověku je dán smysl pro rytmus a melodii již od narození.

V současném světě se hudbě přisuzuje celá řada funkcí, mluví se o mnohofunkčnosti hudby. Stala se lidským společenským projevem se sociálním přízvukem, patří k základním lidským potřebám, je produktem člověka, projevem jeho lidské podstaty i existence, tvoří komunikaci se světem. Národy bez ní neexistují.

Funkce hudebního díla, jakožto výtvaru člověka, je estetická, spočívající ve vzniku hudebního prožitku. Estetická funkce působí na člověka, ovlivňuje jeho psychický život. Dále má hudební dílo funkci poznávací. Výrazný rytmus tanečních písní dokáže podnítit pohybové a taneční reakce, melodie působí zejména na citovou oblast, hudební obsah u většiny ztvárňuje představy. Působí na naše nálady, emoce, city a duševní procesy, podílí se na zdravotním stavu člověka – pěvecký projev zlepšuje funkci hlasového ústrojí, hra na hudební nástroje bystří zrak i sluch.

Původní funkce spočívá ve fyziologii a psychologii, má dynamogenní charakter a dovede rozehrát celou bytost člověka, umocňuje vnitřní rozpoložení člověka, odráží se

v jeho pocitech i náladě, slouží také jako muzikoterapie a také působí stimulačním účinkem, podněcuje životní energii, poskytuje člověku vnitřní klid, umožňuje mu odreagování a usnadňuje navázání lidských kontaktů. [SEDLÁK, František. Nové cesty hudební výchovy na základní škole. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 282 stran.]

4. 2 ČINNOSTI V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Důležité prvky v hudební výchově tvoří aktivita a kreativita, které se dají nazvat jako činnostní pojmání hudebně výchovné práce. *Jedině činnostní pojetí v hudební výchově umožní žákovi nenásilně, a přitom poučeně "vstupovat do komunikace s hudbou" tak, aby byl schopen "okusit hudbu" ve všech jejích možných podobách a funkcích.*

Pokud žák nenavštěvuje ZUŠ, není amatérským nadšencem, či členem muzikantské rodiny, jsou hodiny hudební výchovy jediné místo, kde může zažít interakci s hudbou.

V hodinách se rozvíjí nejen hudební schopnosti a dovednosti, ale také celkovou osobnost – inteligence, volní vlastnosti aj.

Kromě aktivity a kreativity je v hudební výchově důležitá tvořivost. Definicí tvořivosti je hodně, jedna z nich zní: Tvořivost je *"elementární, samostatnou hudební činnost, která na základě výběru a kombinace jednotlivých hudebních představ vytváří relativně novou a objektivně vyjádřenou hudební kvalitu."* [<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/42/POSTAVENI-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-ZV-A-JEJI-METODOLOGICKA-VYCHODISKA.html>], [online]. [cit. 2012-03-31] dostupné z www.rvp.cz] Celá problematika tvořivosti se dá shrnout

5. METODICKÁ PŘÍRUČKA

1. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU

1. Hudební pozdrav (1 min)
2. Zápis do třídní knihy a oznámení cíle hodiny: Seznámení s valašskou řečí (1 min)
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Rytmizace (3-5 min)
5. Opakování písní z předešlé hodiny (5 min)
6. Valašská řeč, rozbor textu (10 min)
7. Nová píseň (15 min)
8. Známé písně (4 min)
9. Rozloučení (1 min)

Hudební pozdrav:

Všichni zpívají na jednom tónu pozdrav dobrý den. Poté se jeden tón změní na akord směrem nahoru a dolů.

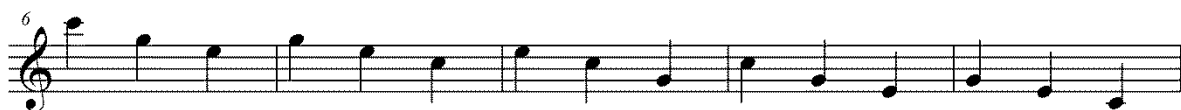

Rozezpívání:

- a) Rozezpíváváme se na slabiku – no spočívá v sekundových postupech nahoru i dolů v dur i moll

- b) Rozezpíváme se v postupech po terciích na slovo Klobúky.

c) Rozezpíváme se na slabiky va-na.

Rytmizace:

a) Učitel vytleskává určitý rytmus na slabiku -ta, žáci opakují po něm. Na pomlku řekne slovo nic.

b) Zaměříme se na cvičení s tečkovaným rytmem.

Rozbor textu: řízený rozhovor

Na začátku si všichni nahlas přečteme text a vysvětlíme valašská slova. Také si rozebereme význam písničky, řekneme si, o čem je, jaký má smysl, co se v ní zpívá apod. Dále vymyslíme ještě další valašská slova, která žáky zrovna napadnou. Za domácí úkol žáci najdou krátkou povídku ve valašském nářečí.

Nácvik nové písně V tom Klobúckém háji:

Nejdříve zahrajeme a zazpíváme celou písničku. Poté formou imitace píseň nacvičíme, a to tak, že zahrajeme a zazpíváme dva takty, potom další dva a všechny čtyři zopakujeme. Stejným způsobem pokračujeme do konce sloky. Až žáci budou schopni zazpívat první sloku, přidáme druhou sloku.

Na konci hodiny si zazpíváme písně, které již žáci znají, a rozloučíme se.

Závěrem:

Rozezpívání je důležité před každým zpěvem, aby se hlasivky zahřály. Rozvíjí u žáků paměť a sluchové vnímání. Volíme ho vhodně, vzhledem k písni. U písničky V tom

Klobúckém háji využijeme slova z textu, proto zpíváme na slovo Klobúky, abychom žáky na písničku předem připravili.

Rytmická cvičení rozvíjí u žáků rytmičké cítění. Opět vhodně volíme, aby směřovalo k písni. Konkrétně proto vytleskáváme podobný rytmus, který se v ní objevuje. Zaměříme se také na tečkovaný rytmus, který je v písni obsažen a je těžší k udržení rytmu.

Při rozboru textu se zaměříme na slova, které by žáci nemuseli znát. Hlavním cílem vyučovací hodiny je poukázat na valašské nářečí a touto písničkou upevňujeme u žáků kulturní kořeny, ukazujeme jim kulturní diferenci. Žáci tak upevňují doposud získané poznatky a zároveň získávají nové.

Při nácvičku písni dbáme na to, aby byla zazpívána správně rytmicky i intonačně.

Multikulturní výchova:

Etnický původ - každý člověk patří do určitého etnika. Prostřednictvím této hodiny, by měl žák poznat, že i on patří do nějakého kulturního zázemí.

Lidské vztahy - žák se učí respektovat kulturní zázemí druhých. Což znamená, že i když není z Valašska a valašská řeč mu není blízká, respektuje ty, kteří z Valašska jsou.

2. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Podrav (1 min)
2. Cíl hodiny a zápis do třídní knihy (1 min): použití instrumentálních činností jako doprovod k písni
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Zpěv písní naučených v předešlých hodinách (5 min)
5. Píseň z minulé hodiny V tom Klobúckém háji (20 min)
6. Opakování učiva z minulé hodiny: Valašské nářečí (10 min)
7. Zpěv písní naučených v předešlých hodinách (5 min)
8. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Zpěv – Dobrý den - na jednom tónu, zpívají všichni. Učitel potom zazpívá opět na jednom tónu – Jak se máš? Vybraní žáci jednotlivě odpovídají, opět na jednom tónu, který si sami zvolí.

Rozezpívání:

Začneme tzv. brumendem, kdy tvoříme zvuk bez slabik. Principem je mít v zavřené puse zuby od sebe.

Zařadíme i cvičení z minulé hodiny, tentokrát na slabiku –no:

Nakonec zařadíme cvičení na slabiku –ja:

V tom Klobúčkém háji – instrumentální činnosti:

Nejdříve si písničku zopakujeme, naučili jsme se ji již minulou hodinu.

V další činnosti se žáci rozdělí do čtyř skupin, v rámci valašského tématu použijí rozpočítadlo se stejným námětem. Buď si zvolí sami, nebo jim pomůžeme. (viz příloha č. 1)

K dispozici budou mít nástroje, které škola nabízí. Organizace bude vypadat takto: jedna skupinka žáků si vybere nástroje, na které bude při písničce hrát. Písničku budou zpívat všichni. S přidáváním slok se budou postupně přidávat další skupinky. Buď to si vezmou další nástroj, nebo můžou hrát s kamarádem. Klidně tak můžou dva hrát na jedny dřívka, jeden bubínek, tamburínu atd.

Jako zpestření nabídneme žákům další činnost. Například ti, co mají dřívka, nebudou zpívat píseň, ale budou do rytmu hrát a opakovat slovo Klo-bú-ky po celou dobu písničky. Až si rytmem budou jistí, nebudou už nic říkat, jen hrát ten samý rytmus. Dřívka poté vyměníme za bubínek, tamburínu atd.

Z minulé hodiny měli žáci za úkol najít doma říkadlo nebo povídku ve valašském nářečí. Zjistíme, kdo úkol splnil a rozebereme ho společně. Vysvětlíme si, o čem povídka

či říkadlo je, vyhledáme valašská slova a nahradíme je českými výrazy. Pokud úkol splnili jen někteří, rozdáme jedničky. Kdyby náhodou nikdo úkol nesplnil, máme nachystané vlastní. (viz příloha č.2)

Na konec hodiny s dětmi zazpíváme písničky, které již znají z předešlých hodin, zapíšeme známky a rozloučíme se.

Závěrem:

Hudební pozdrav u žáků navodí hudební atmosféru. Konkrétně u uvedeného, rozvíjí improvizaci a kreativitu při vymýšlení odpovědí na otázku – Jak se máš?

V rámci opakování jsou v uvedené hodině zařazeny melodické postupy, které žáci znají z předchozí hodiny.

Cílem hodiny je použití hudebních nástrojů jako doprovod k písni. Rozvíjí u žáků kreativitu, rytmické cítění a lidské vztahy, které se ukazují při tvoření skupinek a při společné hře na jeden nástroj. Také se zde uplatňuje práce ve skupině. Žáci si tak upevňují poznatky o rytmu, prohlubují si hru na hudební nástroje a poznávají nástroje, na které třeba nikdy předtím nehráli.

Dále procvičují skupinovou práci, která rozvíjí vztahy a spolupráci mezi žáky. Instrumentální činnosti mohou plnit funkci zpestření hodiny, dále také funkci motivační – i když se písnička žákům nelíbí, mohou k ní „najít“ cestu právě přes hudební nástroje. Jsou jednou z možností aktivit v hodině hudební výchovy a slouží jako rytmická opora pro zpěv.

Vědomě jsme použili písničku z minulé hodiny, protože jsou s ní žáci seznámeni a nemusíme se „zdržovat“ jejím nácvikem.

Osobnostní a sociální výchova:

Kreativita – žáci vymýšlí vlastní doprovody k písni dle svých poznatků o rytmu. Rozvíjí tak své nápady i originalitu ve hře na nástroj.

Kooperace – žák rozvíjí své individuální dovednosti ve hře na nástroj. Pokud se stane, že hrají dva na jeden nástroj, například na bubínek, rozvíjí tak žáci spolupráci, jeden musí držet bubínek tak, aby druhý mohl paličkou hrát.

3. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny – Seznámit žáky s tradicemi (1 min)
3. Rozezpívání (2-3 min)
4. Zpěv písní (3 min)
5. Rytmizace (2 min)
6. Tradice (20 min)
7. Smrtná neděle (10 min)
8. Zpěv písní (5 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

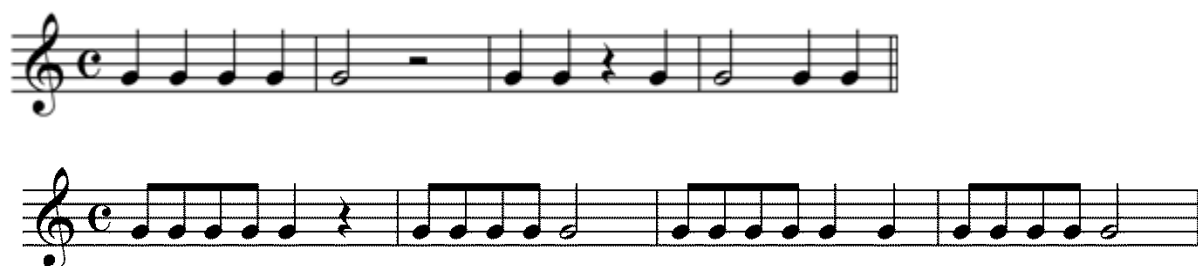
Dobrý den na jednom tónu, poté v terciích, několikrát dokola. Nejdříve zpívají všichni, jak je psáno. Poté na jednom tónu zpívají všichni, postup nahoru jedna skupinka, postup dolů druhá skupinka, postupy proti sobě – obě skupinky dohromady.

Rozezpívání:

Rytmizace: předvedeme, žáci opakují. Na slabiku –ta.

Tradice:

Zeptáme se žáků, jestli vědí, co to tradice je. Po jejich odpovědích a nápadech jim řekneme výklad:

Tradice jsou zvyky, obyčeje, které jsou typické pro každý národ a jsou předávány z generace na generaci. Jsou to svátky a ke každému z nich se vztahují písně jeho charakteru. U nás jsou to například Fašank, Smrtná neděle, Stavění máje, Dožatá, Vánoce a Svatba.

U každé z těchto tradic se zastavíme, abychom se žáků zeptali, jestli vědí, co tradice znamená. názor, co znázorňují.

Fašank je jarní obřad, kdy se zavíralo období veselí před velkým postem. Lidé tančili a veselili se v maskách. Do fašanku také spadalo pochovávaní basy – basa se položila na dvě stoličky, kolem seděli muzikanti a plakali, protože čtyřicet dní nemohli hrát, právě kvůli období postu.

Další je Smrtná neděle, která znázorňoval příchod jara. Hořící loutka vyrobená ze slámy, starých hadrů se hodila do potoka. Přitom se zpívaly písně vztahující se k tradici.

Při Stavění máje, v noci před prvním květnem stavěli chlapci svým dívkám pod okny jedličku nebo smrček, až po vršek s osekanou kůrou a vrškem ozdobený barevnými stužkami. Říkalo se jí májka.

Dožatá je den, kdy vyjely na pole vozy také ozdobené barevnými stužkami. Ženci a žnečky dožali poslední klasy a vystrojovali dožínkový věnec pro hospodáře.

Vánoce jsou snad jasné pro každého z nás. Jsou to svátky, kdy nad Betlémem vysvitla hvězda a narodil se Pán Ježíš. Strojí se vánoční stromek a zpívají se koledy. Dříve děti chodily po dědině, po tzv. koledě.

Svatba je obřad, kdy dva lidé vstupují do manželského svazku. Dříve se při každé činnosti zpívaly určité písně. Zpívalo se při pečení svatebních koláčů, při strojení nevěsty, při příjezdu do kostela, při obřadu, při oslavě až do večera než se svatebčané rozešli domů.

[VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka*: Část I. Praha: Československé akademie věd, 1955, 307 stran.]

Rytmická činnost:

Každý z žáků dostane kartičku s textem některé tradice:

Fašanky – Fašanky - s černými – fúsy - pantáta – bachratý – tancovat' - musí.

Smrtná – neděla, kdes klíč – poděla - dala - sem ho - dala, svaté - mu Ju - ří.

Dones nám -synečku -vína – džbán - už sme ti - požali - celý - lán.

Krká - žába - u ry – bníka - dajte ně - tetičko – mako - vníka.

Klobucký - pan farář - pěkně – káže - rozdává – obrázky- ruky - váže.

Každá skupina si své říkadlo řekne nahlas, jako oporu ťukáme žákům pulzaci. Až si žáci budou jistí v rytmu, budeme jen říkat či ukazovat, která skupina bude mluvit. Prostřídají se všechny skupinky.

Smrtná neděle:

Zahrajeme a zazpíváme celou písničku. Poté formou imitace nacvičíme s žáky část písničky. Vždy zahrajeme a zazpíváme dva takty, poté zopakujeme, přidáme další dva takty a zopakujeme celou písničku.

Na konci hodiny si žáci s učitelem zazpívají písničky, které znají z dřívějších hodin a rozloučí se.

Závěrem:

Cílem hodiny je seznámit žáky s tradicemi a zástupnou písničkou. Proto je na začátku hodiny zařazeno rozezpívání na slovo - neděla.

Jedna z rytimizací je zaměřená také na písničku Smrtná neděla. Díky rytmu žáci objevují řád a odhalují pravidla hry, která jsou důležitá pro každou činnost. Rozvíjí také cit pro rytmus.

Hlavní náplní hodiny je seznámení s tím, jaké tradice známe a co znamenají. Proto je zařazena činnost s říkadly, které jsou částí písniček charakteristické pro tyto svátky. Tradice upevňují mezilidské vztahy, kulturní kořeny a žáci poznávají svoji historii. Zde se odkazujeme na průřezové téma Multikulturní výchova, která se zaměřuje na kulturní diferenci, lidské vztahy, multikulturalitu a etnický původ. Prostřednictvím této hodiny

seznamujeme žáky s tradicemi valašského kraje, upevňují si své kulturní kořeny a seznamují se s historií, což je součástí vzdělávací oblasti Kulturní diference a Lidské vztahy, které jsou součástí průřezového tématu Multikulturní výchova.

Zpěv písní rozvíjí přizpůsobivost a smysl pro spolupráci.

Multikulturní výchova:

Kulturní diference – poznávání tradic a toho, že každý z nás patří do určitého kulturního prostředí.

Lidské vztahy – činnost říkadel, kdy žáci pochopí, že tvoří skupinu, kterou spojuje jedno říkadlo.

4. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: zapojit instrumentální činnosti jako doprovod k písni (1 min)
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Zpěv písní (3 min)
5. Opakování učiva z minulé hodiny (10 min)
6. Smrtná neděla (15 min)
7. Zpěv písní (3-5 min)
8. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Opakování z minulé hodiny:

Připomeneme si s žáky co je tradice, jaká se k ní vztahují říkadla, písničky, jakou písničku jsme se naučili minulou hodinu. Kdy se písnička zpívá, při jaké příležitosti. Také si ji zopakujeme a zazpíváme si všechny sloky.

Poté žáky motivujeme poslechem. Pustíme jim písničku Smrtná neděla. (video ukázka)

Smrtná neděla:

Nyní žáci umí celou písničku, takže přidáme instrumentální doprovod. Obdobně jako jsme minulou hodinu pracovali s kartičkami, nyní budeme postupovat stejně, ale s nástroji, a využívat budeme pouze písničku Smrtná neděla.

Žáci si vyberou nástroje sami, nebo jim je rozdáme. Pak si žáci vždy se stejným nástrojem zkusí doprovod. Například:

Žáci si doprovod také mohou vymyslet sami. Vždy po dvou slokách si nástroje vymění.

Poté si zopakujeme písničky, které známe již z dřívějších hodin, shrneme celou hodinu, co se nám povedlo, nepovedlo, na čem bychom měli zapracovat, sklídíme nástroje apod. Nakonec podle času zopakujeme už pouze zpěv celé písně Smrtná neděla.

Závěrem:

Rozezpívání volíme na slovo fašanky, protože hlavním cílem hodiny je pokračování v tradicích přidáním hudebních nástrojů. Jak bylo řečeno, Fašanky je jeden z tradičních svátků. Při rozezpívání nejenže zahříváme hlasivky, ale připravujeme „půdu“ pro cíl celé hodiny. Instrumentální činnosti v uvedené hodině posilují u žáků smysl pro rytmus a spolupráci ve skupinách, kdy si vymýšlejí stejný doprovod. Uplatňují zde svoje nápady, dávají najevo své názory, rozvíjí a upevňují si poznatky o hře na jimi zvolený nástroj.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání – žáci rozvíjí své smysly při hraní na nástroje a hlavně při poslouchání druhých, co hrají.

Sebepoznání a sebepojetí – žáci poznávají své dovednosti v oblasti hraní na hudební nástroje, jak dokážou hrát.

Kreativita – žáci při instrumentálních činnostech projevují své nápady, nemají striktně dané, co mají hrát.

Kooperace – žáci rozvíjí spolupráci ve skupinách. Projevují své nápady a přijímají nebo odsuzují nápady spolužáků ve skupině.

5. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: ukázat jiné než tradiční provedení lidové písně (1 min)
3. Dechová cvičení (1-2 min)
4. Rozezpívání (3-5 min)
5. Zpěv písní (3 min)
6. Folkové kapely, Fleret (15 min)

7. Zafúkané (10 min)
8. Zpěv písní (5 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Dobry den na jednom tónu, poté v terciích, několikrát dokola. Nejdříve zpívají všichni, jak je psáno. Poté na jednom tónu zpívají všichni, postup nahoru jedna skupinka, postup dolů druhá skupinka, postupy proti sobě – obě skupinky dohromady.

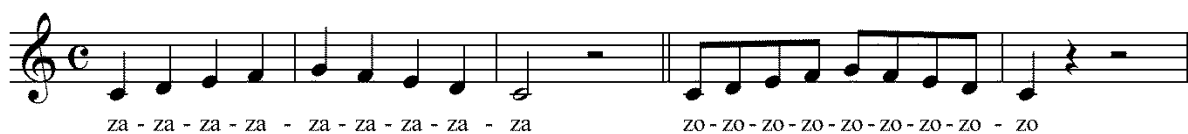
Dechová cvičení:

Při dechových cvičeních dbáme na to, abychom se nadechovali do břicha. Žákům řekneme, že ramena se jim nesmí zvedat, jen břicho se nafukuje.

- a) Nádech->zadržení dechu->výdech.
- b) Nádech->zadržení dechu->tříkrát krátký výdech.

V šestém ročníku použijeme jako motivaci sfoukávání okvětních lístků.

Rozezpívání:

Folk a píseň Zafúkané:

Nejdřív se žáků zeptáme, jestli vědí, co to folk je. Poté jim pojem přiblížíme: Folk je hudební styl, který se vztahuje k lidové písni a její modernizaci. U nás je označován jako pololidová píseň. Zjistíme, zda vědí, co znamená výraz pololidová píseň¹. Pak jim vysvětlíme, že je to textem lidová píseň, ale v modernějším podání. Zeptáme se jich, jestli znají nějaké takové kapely nebo alespoň písničky.

Poté jim pustíme ukázkou od skupiny Fleret, Zafúkané a položíme jim otázky typu: „Co jste slyšeli za nástroje? Jsou takové nástroje typické pro lidovou píseň? Které nástroje většinou hrají lidovou píseň? Znáte skupinu, která zpívá tuto písničku?“

Pak je skladbu naučíme. Vzhledem k tomu, že ji slyšeli z nahrávky, využijeme metodu intonační, kdy zpíváme rovnou z listu, text žákům rozdáváme.

Když už si budou žáci v písni rytmicky i intonačně jistí, pomocí vlastního dechu vytvoříme imitaci foukání větru. A pak část třídy fouká, zbytek zpívá a následně se vystřídají. Skupinky můžeme vytvořit ve třídě libovolně, například rozdělení na chlapce a dívky.

Ve zbytku hodiny si zopakujeme písničky, které již znají, a rozloučíme se.

Závěrem:

Hudební pozdrav navodí správnou hudební atmosféru, dechová cvičení zregulují dech a objevují se i při doprovodu písni.

Rozezpívání volíme záměrně na slabiku -za a ve čtvrtových notách, protože písnička je v pomalejším tempu.

Hlavním cílem uvedené vyučovací hodiny hudební výchovy je ukázat žákům, že lidová píseň není jenom „nudná“ písnička, jak si někteří myslí, a že ji hrají pouze cimbálové a dechové hudby. Prostřednictvím folkových a folkrockových písní můžeme u žáků probudit zájem o tyto písně. Na základní škole se žáci ještě pořád hledají, utváří si vlastní identitu. Tento proces trvá celý život, ale právě v tomto věku je průběh tohoto procesu důležitý.

Poslechem rozvíjíme jejich sluchové vnímání. Žáci získávají rozhled, že lidová píseň je proveditelná i jinak, než ji znají.

¹ HORÁKOVÁ, Marie. *Stručný přehled vybraných oblastí moderní populární hudby: minislovník, charakteristika, vývoj, profily*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 82 s. ISBN 978-80-244-2025-7

Téma žáky rozvíjí v osobnostní a sociální výchově, což je průřezové téma Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Vyvíjí se v oblasti smyslového poznání, sebepoznávání, upevňuje mezilidské vztahy, poznává ostatní lidi ve třídě.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání – žáci rozvíjí sluchové vnímání prostřednictvím poslechu písňě před jejím nácvikem.

Sebepoznání a sebepojetí – žák poznává svoje hodnoty a názory na dané téma, při diskuzi, kdy vyjadřuje, zda se mu písnička líbí či nelíbí a které podání je mu bližší.

Mezilidské vztahy – jsou ve třídě důležité, žák při vyučovací hodině spolupracuje. Konkrétně při diskuzi – odpovídá na otázky.

Komunikace – žák komunikuje při vyučovací hodině s ostatními prostřednictvím hovoru, komunikuje s učitelem prakticky celou hodinu.

6. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

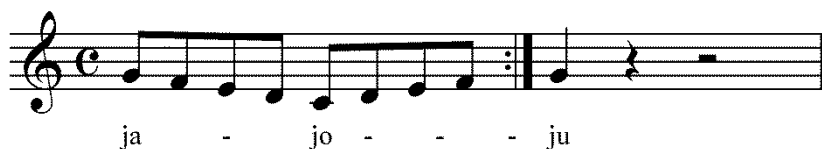
1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: Seznámit žáky s hudebním stylem rockfolk (1 min)
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Zpěv písní (3 min)
5. Rockfolk (20 min), pracovní list (viz příloha)
6. Sbohem galánečko (10 min)
7. Zpěv písní (2-3 min)
8. Rozloučení (1 min)

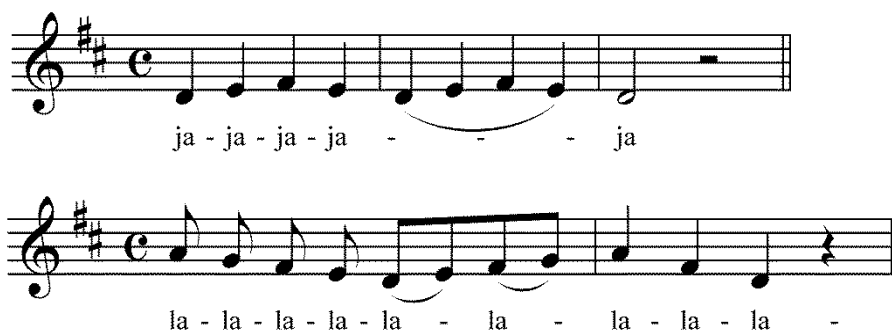
Pozdrav:

Rozezpíváme se na slova Dobrý den, pasáž opakujeme několikrát:

Rozezpívání:

Rockfolk a píseň Sbohem galánečko:

Na začátku hodiny se žáků zeptáme, jestli vědí, co to znamená rockfolk. Poté jim vyložím, že rockfolk² je hudební styl, který vznikl spojením folku, o které jsme se bavili minulou hodinu a rocku. Další otázka bude opět směřovat k žákům: Jak by charakterizovali rock, co by o něm mohli říct. Po krátké „diskuzi“ jim řekneme, že rock je tedy opět hudební styl, který je charakteristický svými nástroji. Jsou to hlavně: elektrická kytara, basová kytara, bicí, klávesy a další, které si muzikanti zvolí sami.

Takže závěrem je rockfolk hudební styl, pro který jsou charakteristické lidové písně v podání nástrojů typických pro rock.

Pracovní list obsahuje křížovku, jejíž tajenkou je slovo ROCKFOLK. Necháme žákům čas na vyřešení, potom si řekneme, co v křížovce vyšlo za slovo a ústně si zopakujeme jeho charakteristiku.(viz příloha č.4)

Opět dáme prostor žákům k vyjádření, kdy se jich tentokrát zeptáme, jestli si pamatují, jakou písničku jsme se učili minule a zazpíváme si ji.

Dále jim pustíme nahrávku opět od skupiny Fleret, Sbohem galánečko. Následují otázky jako: Jaké slyšeli nástroje, jestli je to podobná, nebo jiná písnička ve srovnání s písní Zafúkané a jestli by poznali hudební styl písničky.

Písničku se naučíme. Nejdřív si s dětmi přečteme text písničky, vždy jeden vyvolaný čte jednu sloku. Pak si řekneme, o čem písnička je, že ji zpívá nějaký chlapec dívka, která ho ošidila. Písničku si zkusíme zazpívat z listu, je pomalá a ne moc těžká.

Pokračujeme řízeným rozhovorem, kdy se dětí zeptáme, jestli se jim písnička líbí a jestli se jim více líbí podání, které slyšely, anebo to jak jsme si zazpívali s klavírem (kytarou). Dále pokračujeme otázkami, jestli znají další takové písničky, jaké nástroje by ještě

² HORÁKOVÁ, Marie. *Stručný přehled vybraných oblastí moderní populární hudby: minislovník, charakteristika, vývoj, profily*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 82 s. ISBN 978-80-244-2025-7

přidali a jestli by se měli takto zpívat lidové písničky, nebo jestli by se měli přenechat jenom cimbálovým a dechovým hudbám.

Rozloučení:

Na konci hodiny žáky pochválíme za to, co se nám povedlo, řekneme si, na čem by chtělo ještě zapracovat a rozloučíme se.

Závěrem:

Hlavním cílem hodiny je seznámení žáků s hudebním stylem rockfolk. Při vypracovávání pracovního listu žáci upevňují doposud získané poznatky o tomto tématu a zároveň získávají poznatky nové.

Píseň Sbohem galánečko slouží jako ukázka rockfolku, jako lidové písně v „jiném“ podání. Prostřednictvím této hodiny rozvíjíme, upevňujeme a posilujeme jejich vlastní názory. Vyjadřují se k tématu, co se jim líbí co ne apod. Dávají najevo svůj názor.

Také ale u žáků tímto zpracováním hodiny můžeme „probudit“ zájem o již zmíněný rockfolk. Spojujeme vlastně poznatky o valašské řeči, valašské písni a populární hudbě.

Úmyslně je zvolen nejdříve poslech písně z důvodu zaujetí. Možná kdyby první slyšeli podání písně v doprovodu klavíru, věnovali by jí menší pozornost. Klavír je samozřejmě pořád populární, ale v dnešní době si žáci při možnosti výběru, volí raději písně populární. Písnička Sbohem galánečko je sice v původním znění píseň lidová, ale moderněji zpracovaná.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání: žák rozvíjí své sluchové vnímání při poslechu písně.

Sebepoznání a sebepojetí: žák poznává sám sebe ve smyslu, jak je mu tento hudební styl blízký.

Poznávání lidí: žák poznává postoje a názory o líbivosti či nelíbivosti hudebního žánru rockfolk ostatních žáků.

7. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: tvořivost lidové písně (1 min)
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3–5 min)
5. Lidové písně (25 min)
6. Beskyde, Beskyde (5 min)
7. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Zpěv písní:

Hlavní náplní předmětu hudební výchovy je zpěv. Zařazujeme písničky, které již děti znají.

Lidové písně a Beskyde, Beskyde:

Zahrajeme žákům známou lidovou písničku Běžela ovečka a zeptáme se jich, jestli písničku poznali. Vyslechneme si je, kdyby nepoznali, poradíme jim. Ale v případě této písničky je zcela jasné, že téměř většina třídy bude vědět, o kterou píseň se jedná, protože se zpívá již v mateřské škole. Poté zahrajeme druhou písničku, tentokrát ne lidovou, Veď

mě dál, cesto má. (je možno zvolit i jiné písně, podle toho, jaké žáci z hodin hudební výchovy v dané třídě znají). Po druhé ukázce položíme dětem opět stejnou otázku, zda píseň poznali. Pokud ne, opět prozradíme. V diskuzi se bavíme o tom, jaký byl mezi hudebními ukázkami rozdíl. Zda zněly stejně, jaká obsahují slova (např. nářečí) apod.

Příkladů může být víc, podle časové dotace. Záměrem je ukázat jim rozdíl mezi lidovou a umělou písní.

Na závěr si poznatky shrneme: Lidové písně jsou tradiční písničky, které jsou charakteristické pro každý kraj. Například valašské, slovácké, moravské, české atd. Na rozdíl od umělé písně, která je populární a většinou se nevztahuje k žádné specifické oblasti.

V poslední ukázce zahrajeme žákům píseň Beskyde, Beskyde. Poté jim stejnou písničku pustíme z nahrávky v podání některé cimbálové muziky a nakonec skupiny Fleret a Jarmily Šulákové. Pak zjistíme, která ukázka se jim víc líbila.

Dále žáky rozdělíme do tří skupinek, každá skupinka bude mít za úkol libovolně zpracovat písničku Beskyde, Beskyde. Můžou použít jiný hudební styl, nástroje, které mají ve třídě k dispozici, můžou také trochu pozměnit buď slova, nebo melodii.

Výstupy si navzájem předvedou a nakonec si písničku společně zazpíváme v doprovodu klavíru.

Závěrem:

Hlavní částí hodiny je ukázat trojí zpracování jedné a té samé písničky, Beskyde, Beskyde a její následné zpracování žáky. Ti zde ukazují svoji tvořivost a spolupráci, která se projevuje ve skupinkách. Mají možnost ukázat svoje zájmy v oblasti stylu hudby, své názory a nápaditost. Také se učí přijmout nebo odmítnout nápady druhých.

Ukončení hodiny proběhne se stejnou písničkou, s kterou se pracovalo v průběhu celé hodiny. Protože je známá, žáci ji nenacvičují, ale rovnou zpívají.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání: žáci rozvíjí sluch, pozornost při poslechu, kdy by měli soustředěně poslouchat, aby dokázali odpovídat na dané otázky.

Sebepoznání a sebepojetí: žáci v práci ve skupině ukazují své postoje a nápady, které vypovídají o jejich zájmech a vkusu.

Kreativita: žáci tvoří ve skupinkách, produkují své vlastní nápady. Přidávají vlastní poznatky, například ti, kteří navštěvují základní uměleckou školu. Navrhují ve skupině, jak by písničku zpracovali oni, jaké nástroje by využili apod.

Poznávání lidí: žáci poznávají názory ostatních spolužáků, a to jak při práci ve skupině, tak i v prezentaci zpracování písně. Mohou zjistit, jaký styl je oblíbený, a kdo jaký hudební nástroj ovládá.

Mezilidské vztahy: se projevují ve spolupráci mezi žáky ve skupině.

Kooperace a kompetice: žáci se učí přijímat nápady a názory jiných a ustoupit od těch svých.

Kooperace se projevuje při skupinové práci, kdy výkon celé skupiny závisí na jednotlivcích.

Práce je splněna pomocí všech členů skupinky.

Hodnoty, postoje a analýza: žáci mohou poznat nadání svých spolužáků.

8. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min)-instrumentální doprovod k písni
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmizace (1-3 min)
6. A já su synek z Polanky (25 min)
7. Zpěv písní (5 min)
8. Rozloučení (1 min)

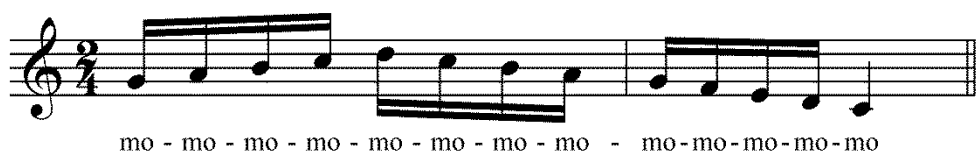
Pozdrav:

Zpívá se několikrát po sobě, poté může jedna skupinka zpívat akord nahoru, druhá v protisměru dolů.

Rozezpívání:

Zpěv písní:

Zpíváme písně, které již žáci znají. Dáme prostor žákům, aby si písničky vybrali sami.

Rytmizace:

A já su synek z Polanky:

Nejprve si s žáky přečteme text, a to tak, že každou sloku přečte jiný žák. Potom si probereme, o čem písnička je, vytleskáme si její rytmus a pokračujeme v nácviku pomocí intonace, což znamená, že zpíváme přímo z listu.

Poté žáci dostanou rytmické nástroje a budou mít za úkol vymyslet doprovod k písni, a také zapsat její doprovodný rytmus, který si vymyslí. Celá třída se rozdělí na dvě skupiny, jedna bude hrát, druhá zpívat a vystřídají se vždy po jedné sloce.

Písnička má dvě verze, takže naučíme žáky i druhou verzi. Když ji budou umět, zopakují si doprovod. Ale místo na nástroje hrají všichni na tělo.

Nakonec si zazpívají obě verze dohromady tak, že první sloku zpívají chlapci, druhou, třetí a čtvrtou děvčata. V druhé verzi první a druhou sloku zpívají chlapci, třetí děvčata a poslední opět chlapci. Vždy ten, kdo nezpívá, doprovází.

Zpěv písní a rozloučení:

Ve zbylém čase si zazpívají známé písně, řeknou, co se jim povedlo a co by chtělo zlepšit, a rozloučí se.

Závěrem:

Hudební pozdrav navodí atmosféru hodiny. Dvě z linek zaměřených na rozezpívání jsou ve dvoučtvrtovém taktu jako písnička, obsahují čtvrtové a osminové noty, také podle písně.

Jedna z rytimizací je zaměřena na píseň A já su synek z Polanky, obsahuje stejný rytmus. Na písni si žáci vyzkouší doprovod na tělo. Posilujeme jejich kreativitu a individuální dovednosti.

Činností zpívání na skupinky podle obsahu slok rozvíjíme pozornost, kdy žáci poznávají, kdy mají zpívat a kdy ne.

Osobností a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání – žák rozvíjí své poznávací schopnosti tím, že se naučí dvě verze jedné a té samé písničky a rozvíjí pozornost při zpěvu slok po skupinách na dívky a chlapce.

Kreativita – žák vymýšlí doprovod k písním, rozvíjí svoji originalitu, nápady i fantazii.

Sebepoznání a sebepojetí – se projevuje při hře na tělo.

9. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min) – práce s rytmem
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmizace (20 min)
6. A já su synek z Polanky (10 min)
7. Zpěv písní (5 min)
8. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Zpěv písní:

Volíme známé písničky, opakujeme ty z předešlé hodiny.

Rytmus a Já su synek z Polanky:

Nejdříve si žáci procvičí rytmus. Vytleskáváme jednoduchý rytmus tak, aby si ho žáci byli schopni zapamatovat a mohli ho zopakovat. Uvádíme zde náměty, které se dají použít, ty delší je možno rozdělit na menší části.

Poté vysvětlíme značení rytmu. Na tabuli napíšeme jednoduchou melodii a jednoduchý rytmus. Nato zjistíme, jestli jsou žáci schopni poznat rozdíl mezi zápisy. Měli by poznat, že jde o melodii, která se píše v notách na různých pozicích a o rytmus, který označují noty na stejné lince či mezeře.

Do sešitu si žáci zapíší, že rytmus je sled různě dlouhých not a pomlka a je obsažen v každé melodii, a to v jejích různě dlouhých notách. Zápis jim nadiktujeme.

Dále si připomenou délky not, notu osminovou, čtvrtovou, půlovou, celou a osminovou, čtvrtovou, půlovou, celou pomlku. Při postupném představování not vždy jeden vyvolaný žák půjde notu či pomlku zapsat na tabuli.

V rámci procvičení, dostane každý žák od učitele na papíře A5 zapsán rytmický zápis známé lidové písně, který se bude snažit poznat. Po uplynulém čase, asi 5 minut, se zeptáme, kdo písničku poznal. Ti, kdo se přihlásí, budou postupně chodit k tabuli, ukážou třídě zápis, vytleskají a řeknou název písničky. Motivací žákům budou malé jedničky. (Pozn. Papír se zápisem se buď připne na magnetickou tabuli, nebo ho učitel podrží, aby měl žák volné ruce k tleskání).

V další fázi vyučovací hodiny si žáci tentokrát stoupnou do kruhu. Začneme sami zpívat písničku a Já su synek z Polanky a do toho dupat rytmus. Po čtyřech taktech, ukážeme oběma rukama na celou třídu, jako pokyn, aby se přidali. Vydupeme si takto první sloku. Poté žákům vysvětlíme další postup: doprovodíme si zpěv hrou na cokoliv. Znamená to,

že žáci mohou použít svoje tělo i předměty ve třídě, například bouchání do lavice.

Pokračujeme druhou slokou a třetí slokou, čtvrtou sloku pouze doprovázíme bez zpěvu, naznačíme to dětem přiložením ukazováčku k puse.

Za domácí úkol dostanou žáci podobnou úlohu. Připraví si pro třídu jeden takový rytmický zápis písničky. Musí to být ale písnička známá pro ostatní, aby ji poznali.

Na závěr hodiny si zazpívají již známé písně, připomeneme jim úkol na další hodinu a rozloučíme se.

Závěrem:

Vzhledem k dnešnímu tématu je rozezpívání míň podstatné, ale pořád důležité. Proto je jedno, jaký takt i délky not volíme. Při vytleskávání rytmu posilujeme u žáků paměť a pozornost.

Hlavním cílem uvedené hodiny je posílit u žáků poznatky o rytmu připomenutím druhů not a pomlky, definováním rytmu a následnému vytleskávání, podupávání apod. Tím upevní doposud získané dovednosti. Způsob udávání rytmu je nakonec na cokoli, abychom žáky zaujali, přece jenom pouhé vydupávání celé písničky by ani nás nebavilo. V rámci praxe se budou snažit poznat písničku, kterou dostanou zapsanou právě rytmickým zápisem a za domácí úkol budou mít za úkol zapsat rytmus jimi vybrané písně.

V celé vyučovací hodině u žáků posilujeme hlavně rytmické cítění.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání: vytleskávání a vydupávání rytmu. Posilují paměť a pozornost.

Všechny činnosti v uvedené hodině rozvíjí žáka právě v oblasti schopností poznávání.

Sebepoznání a sebepojetí: žáci poznávají své tělo, když si vyberou doprovod písně právě tímto způsobem.

Kreativita: se projeví v doprovodu na cokoli. Žáci mohou být originální tím, jaký způsob si zvolí.

10. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

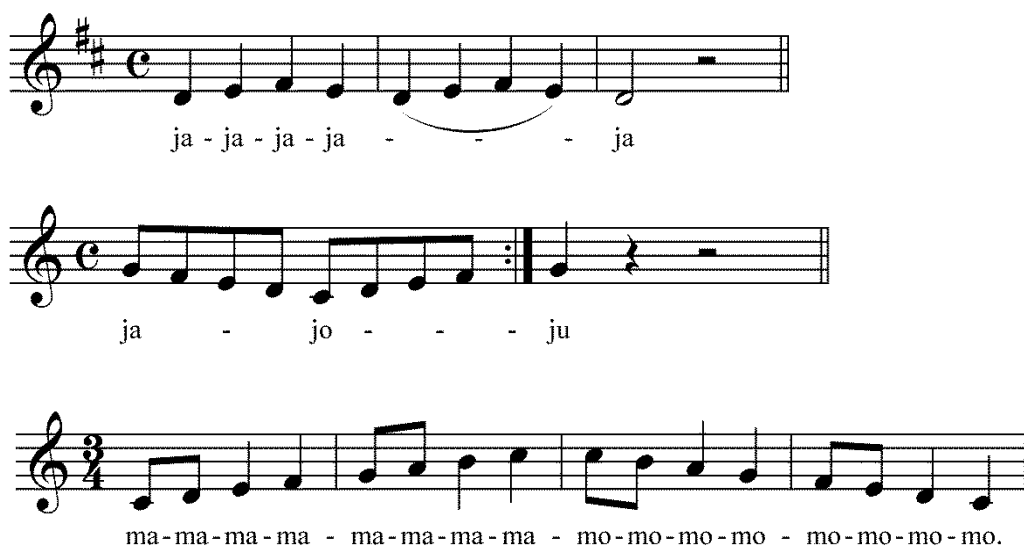
1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min) – práce s rytmem
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmus (20 min)
6. Rožnovské hodiny (10 min)
7. Zpěv písní (5 min)
8. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Znova se zeptáme, jak se žáci mají, ti potom odpovídají jednotlivě, na jakýkoliv tón.

Rozezpívání:

Rytmus a Rožnovské hodiny:

Nejdříve si s žáky zopakujeme poznatky z předchozí hodiny o rytmu. V další části zjistíme, kdo splnil domácí úkol. Pokud někteří nedonesli, nebudeme udělovat žádné tresty. Ti, kteří si píseň zapsali, ukážou zápis ostatním ve třídě, kteří mají za úkol poznat písničku. Pokud se stane, že úkol nesplní nikdo, máme v záloze vlastní zápis. (viz příloha č.4)

Pokračujeme dále v rytmu. Zapišeme na tabuli rytmický zápis písně Rožnovské hodiny. Zkusíme dát dětem čas, jestli někdo z nich písničku pozná. Určitě budou hádat, necháme je, ale neprozradíme, zda mají pravdu nebo ne.

Raději se ji naučíme, aby žáci až potom sami poznali, zda ji poznali. Nejdříve si rytmus vytleskáme. Předvedeme čtyři takty, žáci opakují. Zastavíme se u tečkovaného rytmu, který může být obtížnější. Vysvětlíme žákům, že je to na „raz, dva, tři“ doby a několikrát si ho zopakujeme. Připomeneme, že kdybychom tu notu rozdělili, vznikly by nám tři osminové noty, které už známe z předešlých hodin.

Nyní se podíváme na text. Všichni mají text před sebou a dohromady si přečteme první sloku, povíme si, o čem celá píseň je, kdo ji zpívá apod.

Poté se ji naučíme následujícím způsobem. Celý rytmus písně je zapsán na tabuli. Zahrajeme a předzpíváme žákům první dva takty, ale na slova bim bam. Několikrát s žáky zopakujeme a pokračujeme dalšími dvěma takty stejným způsobem. Vynecháme repetici, pokračujeme opět po dvou taktech a nakonec si tímto způsobem zazpíváme celou písničku. Až v této chvíli rozdáme žákům text písničky a zpíváme z listu.

Zpěv písní a rozloučení:

Na konec hodiny si zazpíváme opět pro nás již známé písně, shrneme si hodinu, co se nám povedlo, za splněný úkol může být odměnou malá jednička, a rozloučíme se.

Závěrem:

V uvedené hodině je zařazeno takové rozezpívání, že obsahuje jak čtvrté, tak osminové noty, které se v písni objevují. Rytmus zachován není, vytleskáme si ho s žáky až v přímo v písni. Zastavíme se u tečkovaného rytmu, protože může, ale nemusí být pro žáky obtížnější. Dbáme na jeho přesnost. Po té píseň nacvičíme formou imitace i intonace dohromady.

Na konci hodiny přidáme zpěv písní a rozloučíme se.

Osobností a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání – žák se rozvíjí své schopnosti prostřednictvím rytmu, kdy upevňuje rytmické cítění. Velká část hodiny je zaměřena na poznávací schopnosti, především rytmu.

11. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min) – hudebně pohybové činnosti
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmizace (3-5 min)
6. Metrum (10 min)
7. Pohybové činnosti a píseň A vy páni muzikanti (20 min)
8. Zpěv písní (5 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Zpíváme písně, které žáci již znají z minulých hodin. Žáci si mohou vybrat písně sami.

Rytmizace:

Jako příklad uvedeme dva poslední rytmy, které jsme v předchozím kroku vytleskávali. Zjistíme, jestli v nich žáci vidí nějaký rozdíl. Napovíme jim, aby se podívali na začátek notové osnovy, hned za houslový klíč. Poté napíšeme na tabuli pouze 4/4 takt a vysvětlíme jim, že ta první čtverka znamená, že v taktu se počítá do čtyř, a ta druhá čtverka zase znamená, že jednu dobu v taktu značí právě nota čtvrt'ová a předvedeme tím, že vytleskááme a počítáme. Použijeme při tom slova raz, dva, tři, čtyři.

Další takty si vysvětlíme stejným způsobem. Jako konkrétní příklady uvedeme zápisy z učebnice, které žáci vyhledávají sami.

Pohybové činnosti, A vy páni muzikanti:

Tančíme následovně:

1. Držíme se za ruce v kruhu a tančíme polkový krok, vždy doprava, poté doleva. Můžeme přidat i do středu kruhu a z kruhu. Doprovod máme puštěný jako nahrávku z cd, píseň A vy páni muzikanti.

2. Utvoříme dvojice a tančíme stejným způsobem.

(ukázka kroků je uvedena v příloze č.5)

Dále zahrneme hru „střídaná“, která spočívá v tom, že žáci tancují ve dvojicích a v momentě, kdy přestane hrát hudba, rychle si najdou jiného partnera do dvojice. Pokud máme lichý počet žáků, jeden vždy tancuje sám nebo se přidá učitel.

Na závěr nácviku si také řekneme, že uvedený tanec se nazývá polka.

Potom si žáci znova sednou do lavic a písničku se naučíme. Volíme formu intonace, jelikož píseň znají již z nahrávky.

Zpěv písní a rozloučení:

Na závěr hodiny si řeknou, co se jim povedlo, zopakují si, že krok, který se naučili, se jmenuje polkový, zazpíváme známé písně dle výběru dětí a rozloučíme se.

Závěrem:

Hlavním cílem hodiny je naučit žáky polkový krok. Proto nejdříve seznámíme žáky s takty, poté s tancem a následně zařadíme hru „střídanou“ jako zpestření nácviku tanců. Posilujeme tak u žáků pohybovou stránku jejich dovedností. Tanec také rozvíjí motoriku, citovost, správné držení těla, pohybovost, učí vnímavosti prostředí, atd.

Písničku se potom naučíme zpívat. Na závěr hodiny si v rámci opakování zazpíváme známé písně, řekneme si, že příští hodinu se naučíme valčík a rozloučíme se.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopnosti poznávání – žák cvičí své smyslové vnímání, dovednosti v intonaci, rytmu a pohybu. Rozvíjí své smysly prostřednictvím pohybu.

Sebepoznání a sebepojetí – žák poznává svoje tělo prostřednictvím pohybové výchovy.

Poznávání lidí – žák poznává lidi ve třídě přes hru „střídaná“, když tancuje s více spolužáky. Poznává jejich smysl pro rytmus, jejich reakci na střídání tanečního partnera, jestli se otáčí všemi směry, nebo tancuje s tím, koho si všimne jako prvního.

Kooperace – projevuje se v pohybové hře „střídaná“. Bez vzájemné spolupráce všech žáků, by byla činnost neúspěšná.

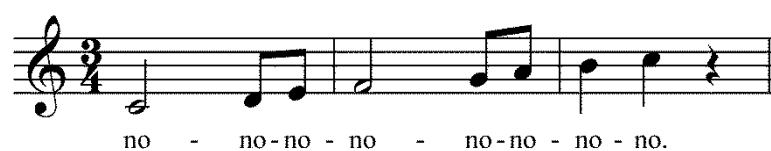
12. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min) – hudebně pohybové činnosti
3. Rozezpívání (1-3 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmizace (3-5 min)
6. Metrum (10 min)
7. Pohybové činnosti a píseň Okolo Súče (20 min)
8. Zpěv písní (5 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Zpěv písní:

Zpíváme písně, které již známe z minulých hodin.

Rytmizace:

Metrum:

Formou řízeného rozhovoru zopakujeme s žáky učivo z minulé hodiny, v které jsme probírali metrum. Zeptáme se jich, co si zapamatovali, co jsme si říkali atd. Probereme znova značení metra – napíšeme si ho na tabuli (píší vyvolaní žáci).

Připomeneme si také, jaký tanec jsme se učili, jak se jmenoval a v jakém byl metru, neboli na kolik byl dob. Další otázka bude, jaké tance ještě znají. Necháme prostor k jejich vyjádření a zahrajeme jim píseň Okolo Súče na klavír se zvýrazněnou levou rukou. Položíme jim dotaz, jestli by se na tuto písničku dala tancovat právě polka, kterou již známe z minulé hodiny. Měli bychom se dostat k závěru, že ne.

Nato zahrajeme písničku z minulé hodiny A vy páni muzikanti, opět zvýrazníme levou ruku. Zeptáme se, jestli slyšeli rozdíl a jestli by na tuto písničku šla tancovat polka. Tentokrát se dostaneme k opačnému závěru. Nyní se naučíme valčík.

Způsob bude stejný jako u polky, nejdříve v kruhu, poté ve dvojicích. (kroky viz příloha č. 6).

Dále v rámci procvičení tance, zvolíme „židličkovou“ hru. S žáky nachystáme židle do kruhu, hrajeme na klavír písničku Okolo Súče, žáci tancují tentokrát sami, ne v kruhu a když hudba utichne, každý si sedne na židličku. Židliček musí být o jednu méně, než je žáků. Na koho nezbude, musí z kola ven, takže se postaví mimo taneční plochu a povzbuzuje spolužáky. Vyhrává ten, který zůstane jako poslední.

Na konci hlavní činnosti naučíme děti písničku Okolo Súče, na kterou tancovali. Zvolíme formu imitace, kdy zahrajeme a zazpíváme část písničky, žáci opakují. Na závěr si písničku zazpíváme celou.

Zpěv písní a rozloučení:

Zazpíváme si s žáky písničky, které již známe a rozloučíme se.

Závěrem:

Rozezpívání je zaměřeno na 3/4 metrum, které patří do hlavního cíle celé hodiny a taktéž byla zaměřena i rytmiizace.

Hlavním cílem hodiny bylo seznámit žáky s 3/4 taktem a tancem k němu směřujícím, valčíku. Proto podle toho volíme jak rozezpívání, tak rytmiizaci. Pohybová aktivita byla zařazena v rámci praktického využití 3/4 metra a je také jednou z částí, která tvoří hudební výchovu. Tanec je jednoduchý, nezatěžujeme momentálně žáky kroky dopředu a dozadu

a dokola. Nejdůležitější je, aby pochopili rozdíl mezi 2/4 a 3/4 taktem a tudíž mezi polkou a valčíkem.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvoj schopností poznávání – žák rozvíjí smyslové vnímání pomocí poslechu a zpěvu písní. Také rozvíjí své taneční schopnosti.

Sebepoznání a sebepojetí – žák poznává své tělo ve prostřednictvím tance.

Poznávání lidí – žák poznává ostatní spolužáky prostřednictvím párového tance, poznává smysl druhého pro rytmus.

Kooperace a kompetice – znamená spolupráci, žáci spolupracují ve dvojicích, kdy se musí shodnout na stejném kroku a dvojice následně soupeří. Tanec „židličková“ rozvíjí individuální a sociální dovednosti pro etické zvládání soutěžení a konkurence. Žák se tak učí prohrávat.

13. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: Rozvoj sluchu (1 min)
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Rytmizace (2-5 min)
6. Hra „na sluch“ (15-20 min)
7. Oj, lítala si hlaštověnka (10 min)
8. Známé písně (2-4 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

- Ptáme se žáků, jak se mají, oni odpovídají – na libovolném tónu.

Rozzpívání:

no - no-no - no - no-no - no - no.

ma-ma-ma-ma - ma-ma-ma-ma - mo-mo-mo-mo - mo-mo-mo-mo.

va - na - va - na - va - na - va - na - va - na - va - na - va - na - va

Zpěv písní:

Zpíváme s žáky písničky, které již znají z předchozích hodin.

Rytmizace:

Hra „na sluch“:

Ke hře je nutno mít zvoneček či jiný znějící nástroj. Všichni stojíme v prostoru třídy a žáci mají zavřené oči. Zazvoníme na zvoneček a řekneme žákům, aby neotvírali oči, jen prstem ukázali, odkud slyšeli zvuk. Teprve pak otevrou oči a zkontrolují si, jestli poznali. Dále zvoní jeden z žáků.

Jako druhou činnost volíme hru „na housle“, která spočívá v tom, že žáci opět zavřou oči. Tentokrát už můžou sedět v lavici. Řekneme jim, aby zavřeli oči a otevřeli je až v případě, kdy už neuslyší hrát žádný nástroj.

Další činností je hra je „na vlaštovky“. Žáci do rytmu klavíru „létají“ jako vlaštovky, které znázorňují tím, že ruce mají za zády a tvoří jim ocásky (vidličky). V případě, že klavír utichne, musí se žáci rychle postavit vedle sebe, stejně jak vedle sebe sedávají vlaštovky na drátě. Na klavír zní píseň, kterou chceme později děti naučit, Oj, létala si hlaštovčinka.

Oj, létala si hlaštovčinka:

Nejdříve si přečteme text, každý žák, čte jednu sloku, a povíme si, o čem písnička je. Poté si vytleskáme rytmus a formou imitace nacvičíme první sloku. Zahrajeme a zazpíváme část písně, potom přidáme další část, zopakujeme a pokračujeme tak až do konce sloky. Tu také ještě celou zopakujeme. Když si děti upevní melodii, přidáme další sloky.

Zpěv písní a rozloučení:

Podle časové rezervy si ještě zazpíváme aspoň jednu známou písničku a rozloučíme se.

Závěrem:

Hlavním cílem celé vyučovací hodiny je rozvíjení sluchu i s pomocí lidové písně. Proto jsou zařazeny činnosti právě na posílení sluchového vnímání. Nejdříve volíme zvoneček z důvodu jakési klasiky, poté housle, jako lidový nástroj. Činnosti jsou různorodé, aby se děti nenudily. Také je zařazena dílčí činnosti pohybové hry na vlaštovky z důvodu motivace k písni.

Na závěr hodiny si zazpíváme písně, které již žáci znají. Tak posílíme paměť, intonační i rytmické cítění.

Osobnostní a sociální výchova:

Rozvíjení schopností poznávání – žák rozvíjí své intonační schopnosti prostřednictvím zpěvu, rytmizace. Pomocí hry na zvoneček a housle rozvíjí sluchové schopnosti. Do schopností poznávání patří také tanec, kdy žák rozvíjí své vnímání právě kinestetikou.

14. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: Lidové písně dle oblastí (1 min)
3. Rozezpívání (3-5 min)
4. Zpěv písní (2-4 min)
5. Nové učivo – Lidové písně (15-20 min)
6. Kde je Janík (10 min)
7. Známé písně (3 min)
8. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Rozezpívání:

Zpěv písní:

Zpíváme písně, které žáci již znají z předchozích hodin.

Nové učivo – Lidové písně dle oblastí a píseň - Kde je Janík:

Pracovní list (viz příloha č.8)

Zeptáme se žáků podle čeho list vypracovávali. Jestli jen zkoušeli, nebo si byli jistí v odpovědích. Písň by měli poznat hlavně podle nářečí. Dále se zeptáme, která písnička je žákům nejbližší.

V dalším kroku si přeložíme nejasná slova z písniček a naučíme se písničku - Kde je Janík.

Písnička je kratší, takže by se ji žáci mohli snadno naučit. Je ale taková „nedokončená“, tudíž další aktivitou v hodině bude dokončit písničku, napsat druhou sloku. Pracují ve skupinkách, podle počtu žáků. Dáme žákům prostor v čase, poté žáci předvedou, co napsali.

Závěrem:

Hlavním cílem hodiny je ukázat žákům, že lidové písň nejsou jenom ty, které znají ze svého kraje, že každý národ má své vlastní písň. Dále jim necháváme prostor pro vyjádření, při aktivitě vymýšlení další sloky, při které u nich posilujeme fantazii. Mohou ukázat, jak by podle nich mohla píseň skončit. Rozvíjíme tím jejich kreativitu a posilujeme skupinovou práci a mezilidské vztahy.

Konec hodiny je zakončen zpěvem známých písni. Každý z nás určitě v době naší povinné školní docházky zpíval v hudební výchově písničky, které již znal a uměl.

V uvedené hodině se nám tentokrát prolíná více průřezových témat: **Osobnostní a sociální výchova** (tématický okruh Kreativita), **Multikulturní výchova** (tématický okruhy Kulturní difference, Etnický původ):

Kulturní difference – ukazují jazykové a komunikační dovednosti v jednotlivých písni.

Etnický původ – žák si uvědomuje svou kulturu, svůj jazyk a odlišnosti od ostatních kultur nářečím, v kterém je píseň napsaná.

Kreativita – projevuje se u žáků při domýšlení písň. Fantazii se meze nekladou, mohou do písň použít jakákoliv slova, dokončí ji dle svých nápadů, myšlenek a představ. Každá skupina závěr zpracuje určitě odlišně.

15. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny: Lidové písně v jiných zemích (1 min)
3. Artikulační cvičení (1 min)
4. Rozezpívání (3-5 min)
5. Zpěv písní (5 min)
6. Lidové písně v jiných zemích (20 min)
7. Batalion (10 min)
8. Křížovka (5 min)
9. Rozloučení (1 min)

Pozdrav:

Artikulační cvičení:

Rozmluvíme se s žáky, a to pomocí artikulačních cvičení. Vždy předvedeme, žáci opakují.

Má máma má málo máku.

Hou hou krávy jdou.

Žeru řežu, žeru řežu, žeru, řežu...

Drbu vrbu, drbu vrbu, drbu vrbu...

Rozezpívání:

Lidové písně v jiných zemích a Batalion:

Zopakujeme s žáky poznatky o české lidové písni, například jaké jsou typické nástroje, jaké druhy dle oblastí znají apod. Poté jim pustíme písničku Batalion v anglickém znění a zjistíme, jestli jim připomíná nějakou jinou s českým textem. Je možné, že ji znát nebudou, osnovy hudební výchovy se na školách liší, takže jim akorát povíme název a část zazpíváme. Dále jim pustíme další českou písničku v originálním znění, Zlaté střívrčky. Otázka zní stejně: Znáte písničku? Připomeneme žákům i český text v doprovodu klavíru. Do třetice zazní písnička Míle se stejnou otázkou. Také ale děti upozorníme, že ne všechny cizí lidové písně mají český překlad.

Vysvětlíme žákům, že jsou to také lidové písničky, ale zahraniční, a že my občas známe jejich český text, nicméně původní znění je v angličtině, francouzštině atd. Stejně tak jako my máme své lidové písně, také ostatní národy mají své. Kolikrát se nám můžou líbit více, protože jsou jinak tradiční než ty naše, mají svou charakteristickou melodii i text.

Vrátíme se k poslechu a pustíme žákům znova písničku Blowin' in the wind (The Hollies) a zeptáme se jich, jaké nástroje slyšeli hrát. Poté jim řekneme, že to byla americká lidová písnička, kterou my známe pod českým textem Míle.

Znova také pustíme Batalion a otázka bude stejná: jaké nástroje slyší. Upozorníme na to, že je francouzského původu (nahrávka je pouze beze slov, takže tento poznatek žákům řekneme). Také jejich vědomosti obohatíme poznámkou, že na písničku se tančilo starým tancem, který se nazývá tourdion. Je to pouze doplňující informace, tanec se učit nebudeme.

Do třetice to bude ruská lidová píseň Kat'uš. U této nahrávky žáci mohou poznat, že je to píseň ruská a jaké nástroje v nahrávce zní.³

Diskutujeme s žáky na téma cizí lidové písně. Jestli by se například měly tyto písně zpívat na český text, nebo naopak naše písně překládat do cizích jazyků. Diskuzi je možno doplnit například otázkami, zda již navštívili nějaký koncert zahraniční kapely u nás či ve světě.

Naučíme se jednu z cizích lidových písní, ale s českým textem, a to Batalion. Pustíme žákům tentokrát nahrávku, kterou již slyšeli, mohou zpívat s ní. Následně si ji zazpíváme s klavírem či kytarou, to už záleží na učiteli, nástroj není podstatný.

Křížovka: Viz příloha č.8, k poslechu hrají další zahraniční lidové písně.

³ Všechny nahrávky z internetového portálu www.youtube.com

Rozloučení:

Řekneme si, jaká měla vyjít tajenka a podle času i slova, která křížovka obsahovala. Pokud budeme mít ještě časovou rezervu, zopakujeme si poznatky o lidových písních v jiných zemích. Jaké byly typické nástroje například pro americké lidové písně a také například, jaké nástroje jsou typické pro naši zemi apod.

Závěrem:

Artikulační cvičení pomáhá k rozmluvení se a rozezpívání, zahřeje hlasivky. Hlavním cílem uvedené hodiny je seznámit žáky s některými lidovými písněmi jiných zemí a jednu z nich se naučit.

Proto volíme činnosti jako je poslech písní, čímž rozvíjíme sluchové vnímání, jejich popis, co se nástrojů, textu a jazyku týče, kterým posilujeme poznatky o cizích písních. Také ukazujeme propojení zahraniční lidové hudby a české populární hudby. Žáci mají prostor k vyjádření, jestli se jim překlad líbí či ne a jestli by se písničky měli přepisovat s českým textem apod.

Na závěr si v rámci upevnění poznatků zopakujeme, co jsme se dnes naučili a rozloučíme se.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech:

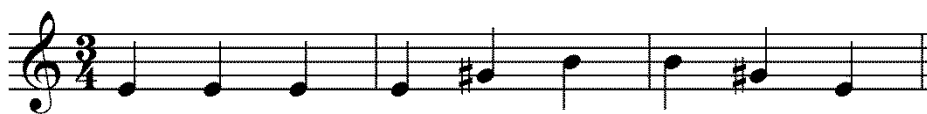
Evropa a svět nás zajímá: projevuje se v průběhu celé hodiny, kdy s žáky diskutujeme o zahraničních písních, koncertech – v případě, že nějaký navštívili, jazyce, v kterém je původní znění písně.

16. PŘÍPRAVA NA HODINU HV

1. Hudební pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min)
3. Rytmizace (3-5 min)
4. Zpěv písní (3-5 min)
5. Pracovní list (5 min)
6. Hra „na déšť“ (15-20 min)
7. Nová píseň – Teče voda, teče (10 min)

8. Rozloučení (1 min)

Hudební pozdrav:

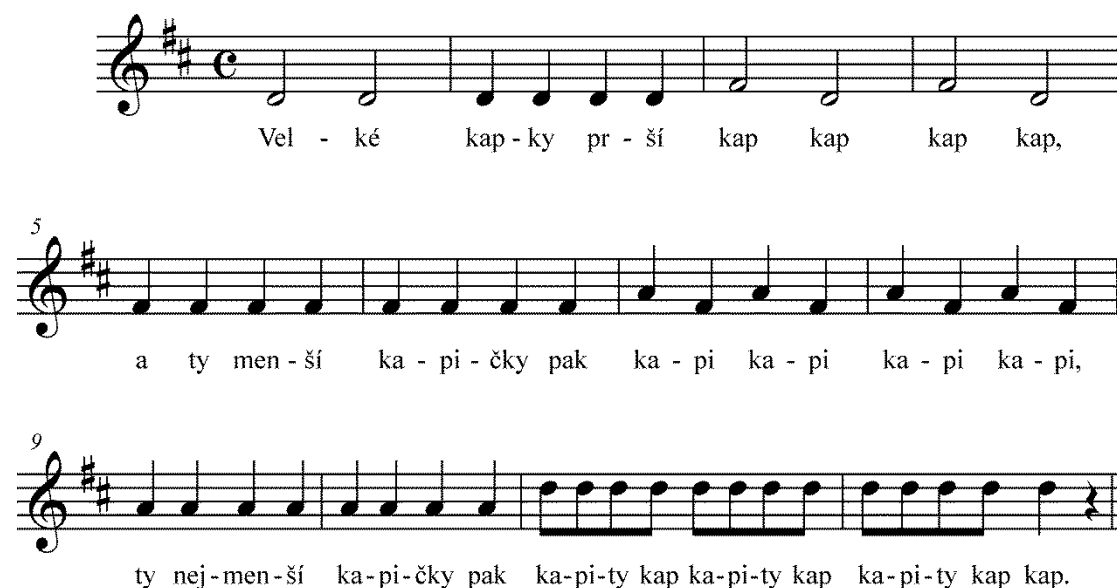

Rytmizace:č

Pracovní list: - cílem je přeskládat písmenka, aby vzniklo určité slovo (viz příloha č. 9) – k poslechu hraje píseň od Jaromíra Nohavici – Kometa.

Hra „na déšť“:

- Rytmus zapíšeme na tabuli, společně si ho vytleskáme. Poznatky o rytmu žáci mají zvládnuté již z předchozích hodin, takže můžeme tleskat rovnou i se slovy.
- Hrajeme tuto melodii na klavír, všichni zpíváme a žáci chodí v rytmu podle slov – velké kapky – čtyři kroky, menší osm kroků a nejmenší kapky dvanáct kroků.

Zeptáme se žáků jak vzniká potok, z něho řeka a z něho pak moře. Dále jestli má řeka nějaké přítoky, ramena apod. Necháme jim prostor k vyjádření. Měli bychom se ale

dostat k závěru, že řeka vzniká sléváním potoků dohromady a následné slévání řek pramení do moře. Z toho vyplývá další činnost na danou písničku:

- c) Žáci dostanou rytmické nástroje a budou rozděleny do třech skupin. Třeba podle řad. Začne první skupina, po čtyřech taktech se přidá druhá skupina a po dalších čtyřech taktech poslední skupina.
- Tím chceme ukázat, jak vzniká velká řeka – sléváním menších přítoků.

Píseň Teče voda, teče:

Jako motivaci pustíme dětem nahrávku písně a zeptáme se jich, jestli vědí, z jaké pohádky je. Tato otázka je spíše jen zajímavostí. Rozebereme si text písně a zazpíváme si písničku z listu.

Na závěr hodiny si ještě řekneme, jaký význam má voda pro náš život, k čemu všemu nám slouží.

Závěrem:

Hlavním cílem této hodiny je využít část průřezového tématu Enviromentální výchova. Proto již rytmizace je zaměřená na slova dešť, následuje pracovní list se slovy, která se této problematice dotýkají, poté hra „na dešť“ a hodina končí písní Teče voda, teče. K poslechu hraje písnička Kometa z důvodu jejího textu, kdy zpívá o vodě, o lásce, atd, což je potřebné pro život. Za domácí úkol budou mít přinést plastový kelímek od jogurtu a umělou dárkovou stuhu.

Enviromentální výchova:

Základní podmínky života – konkrétně voda, je obsažena v celé uvedené hodině. Ukazujeme žákům, jak se dá znázornit vznik řeky, deště. Že to může mít něco společného s hudbou. Také si upevnili poznatky v diskuzi o tom, k čemu všemu vodu potřebujeme.

17. PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU HV

1. Pozdrav (1 min)
2. Cíl hodiny (1 min) – environmentální výchova v hudební výchově
3. Zpěv známých písní (3-5 min)

4. Písň o přírodě (20 min)
5. Výroba hudebního nástroje (10 min)
6. Doprovod k písni Teče voda, teče (5 min)
7. Rozloučení (1 min)

Písň o přírodě:

Nejdříve se žáků zeptáme, jestli znají nějaké lidové písň, kde se zpívá o přírodě, třeba alespoň jedna sloka. Dáme jim prostor k vyjádření. Poté jim rozdáme rozstříhané písničky se slovy, že je potřebujeme pomoci slepit.

Písničky budou: Žalo děvče, žalo trávu, Teče voda, teče, Bude zima, bude mráz a Travička zelená.

Když je poskládají, položíme jim otázku, jestli vědí, co mají tyto písň společného. Necháme jim opět prostor k vyjádření, ale řekneme jim, že odpověď najdou v křížovce. (viz příloha č. 10 – tajenka bude PŘÍRODA)

K další činnosti zvolíme řízený rozhovor a mluvíme (zpíváme) s dětmi o tom, co naopak do přírody nepatří. Nápěv je jednoduchý:

Žáci odpovídají libovolně, ale ve stejné tónině, akord vždy udáme na klavír. Zeptáme se několikrát, jak uznáme za vhodné.

Výroba hudebního nástroje:

Potom si právě z materiálu, který do přírody nepatří, a který si žáci měli přinést, vyrobíme nástroj. Pokud někdo zapomene, máme pro něho z vlastních zásob. Postup je následující: Do dna kelímku uděláme nůžkami menší díru, velikosti provázku. Provázek musí být v kelímku natěsno, aby vydával ten správný zvuk. Stuhu protáhneme do kelímku, zvuk se tvoří taháním stuhy v kelímku, při kterém je nutno mít navlhčené prsty. (příloha č. 11)

Teče voda, teče:

Píseň známe již z minulé hodiny, takže si ji připomeneme a zazpíváme. Potom ji zpíváme znova, hrajeme na klavír a žáci doprovázejí na kelímky.

Podle časové rezervy si zazpíváme známé písničky a hodinu ukončíme.

Závěrem:

Cílem hodiny je dokázat, že environmentální výchovu lze využít také v hodinách hudební výchovy. Nástroj se dá vyrobit jakýkoliv, my jsme zde zvolili jednoduchý „kelímkový“.

Environmentální výchova:

Vztah člověka k prostředí: téma se objevilo v průběhu celé hodiny. Žáci prostřednictvím lidových písní poznávají vztah lidí k přírodě a utváří si také ten svůj. Upevňují si poznatky, co do přírody patří a nepatří, a to zpěvem.

18. NÁMĚT NA DLOUHODOBĚJŠÍ ČINNOST V HV

Z referátů, které žáci mohou prezentovat na začátku každé vyučovací hodiny hudební výchovy, vytvoříme hudební časopis. Nejlépe ho vytvořit na konci školního roku. Můžeme využít mezipředmětového vztahu s předmětem Informační výchova, kdy časopis vytvoří právě v této hodině.

Tím plníme funkci průřezového tématu Mediální výchova, konkrétně Práci v realizačním týmu. Žáci se učí spolupracovat a komunikovat v týmu. Musí si umět stanovit cíl a také ho dodržet. Vhodné je, aby každou část práce v časopise realizoval určitý člen (žák).

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo navrhnout činnosti v hudební výchově na druhém stupni základních škol tak, aby směřovaly k navození průřezových témat.

Vycházeli jsme z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, v kterém jsou uvedena jak průřezová témata, tak i jejich tematické okruhy. Dokument se stal podkladem pro vytvoření metodických postupů.

Náměty hodin nejsou doporučeny určitým ročníkům, většinou na sebe navazují dvě až tři hodiny, tím pádem jsou řazena za sebou. Pro větší přehlednost je uvedena očíslovaná tabulka, která obsahuje název hlavní písničky v dané vyučovací hodině, hlavní činnost, která má být splněna a průřezové téma, která hodina obsahuje.

Dalším cílem práce je navrhnout takové činnosti v hudební výchově, aby žáci našli vztah k lidové písni, kterou mnohdy považují za nezajímavou. Snažili jsme se tedy propojit zajímavé činnosti, lidovou hudbu a průřezové téma.

Mnohdy se zdá, že některé průřezové téma se nemůže objevit právě v předmětu hudební výchova a naším úkolem bylo dokázat opak. Předmět se prolíná do průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Dokázáno je to tak, že za každým návrhem vyučovací hodiny je uvedeno shrnutí hodiny, proč jsou voleny právě takové činnosti. Také je uvedeno, v které části hodiny se objevuje průřezové téma a jeho části. Většinou se hodiny prolínají jen do některých tematických okruhů daného tématu.

Cíl práce byl splněn a metodická příručka může pomoci i začínajícím učitelům jako inspirace.

LITERATURA:

1. BALCAROVÁ, JANA: Tvořivé náměty pro práci v hudební výchově v 6. ročníku ZŠ v souladu s RVP, Diplomová práce, Brno 2007
2. BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. *Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe - náměty pro začínající učitele: minislovník, charakteristika, vývoj, profily*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, 91 s. ISBN 978-80-7368-893-6.
(BROŽ.). JÁNSKÝ, Petr. Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 116 s. ISBN 80-859-2501-X.
3. BORECKÝ, Vladimír. *Imaginace a kultura*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 142 s. ISBN 80-718-4162-5.
4. HORÁKOVÁ, Marie. *Stručný přehled vybraných oblastí moderní populární hudby: minislovník, charakteristika, vývoj, profily*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 82 s. ISBN 978-80-244-2025-7
5. JÁNSKÝ, Petr. Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. ISBN 80-859-2501-X.
6. JÁNSKÝ, Petr. Já, písnička: zpěvník pro žáky středních škol : 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 267 s. ISBN 80-859-2503-6.
7. JÁNSKÝ, Petr. Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol. 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 172 s. ISBN 80-859-2502-8.
8. JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. 1. vyd. Hradec Králové: Orlice, 2002, 320 s. Tandem (Orlice). ISBN 80-903-1157-1
9. JIRÁNEK, JAROSLAV. *Tajemství hudebního významu*. Praha : Academia, 1979, 164 stran.
10. KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 816 stran.
11. NEJEDLÝ, ZDENĚK. *Co je kultura a umění : (vybrané kapitoly z Knihy o kultuře)*. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1963. 56 stran.
12. PECK, EDUARD: *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými* , Za doplněk sbírky Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy, Brno 1884
13. PLÁTKOVÁ, I., SUCHÁČKOVÁ, M., ŠENKEŘÍKOVÁ, M. *Jazyk a jazyková komunikace, učební text*, ZŠ Horní Lideč, 2007, 161 stran

14. POLEDNÁK, IVAN, HÝBL, FRANTIŠEK.: *Lidová píseň a hudební výchova*, Olomouc, HANEX, 1997, 188 stran, ISBN 80-85783-16-9.
15. POLÍVKA, B., BAIER, J., SVOBODOVÁ, M., OPEKAROVÁ MARIE. *Písnička II: Zpěvník pro II. stupeň základní školy*. Praha 3, Ottovo nakladatelství, s. r. o., 2005, 232 stran, ISBN 80-7360-294-6
16. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha: VÚP, 2007, 126 stran.
17. SEDLÁK, František. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 282 stran.
18. TOMŠÍKOVÁ, Hana. *Hudební výchova a Rámcový vzdělávací program*. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA BRNO.
19. URBÁNKOVÁ, VERONIKA: *Dodržování a význam tradic v současné české společnosti*, bakalářská práce, České Budějovice 2011
20. VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka: Část I*. Praha: Československé akademie věd, 1955, 307 stran.
21. VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka: Část II*. Praha: Československé akademie věd, 1960, 505 stran.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. [online]. [cit. 2012-03-28]. HRABÁKOVÁ, L. *Tradice a její role v systému kultury, tradiční a moderní společnost*, Dostupné z: [www. http://kfl.fp.tul.cz/](http://kfl.fp.tul.cz/)
2. [online]. [cit. 2012-03-28]. Metodický portál rvp. *Metodický portál rvp* [online]. [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.rvp.cz

PŘÍLOHY

1. ROZPOČÍTADLA

1. Engele, vengele kót,
přeskočil zajíček plot.
Přeskočil dvě trnky,
hledaja Verunky,
verunka je tot!

2. Ágara čágara,
tatko zabil barana,
kočka zedla plíca,
hónila zajíca.
Zajíc letěl přes oboru,
utrhl si zadní nohu.
liška mu ju sešívala,
veverka sa posmívala.
Co ty sa máš posmívati?
sama nemáš úska gati.
Ek, vek, dost',
holá kost'!

3. An tan tataran,
Cin bol kalvaran,
Kalvaryka,
Bumastryka
Princ!

[PECK, EDUARD: *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými* , Za
doplňek sbírky Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy, Brno 1884]

2. POVÍDKA

„Na hornolidečských pasekách v Lužné u Kališů sa už lecos přitrefilo. Strýc Francek jeden čas dělál na pile. Kteréhosi dňa sa kdesi šuchtál, všeci už dávno odešli a on zatmňél. Vydál sa na cestu a všudy tma tmúcí. Neviděl ani na krok. Až najednúc uviděl před sebe světélko. Zaradováł sa a praví si: „Chvála bohu, nejsu sám a on má ešte světlo, tak mosí na mňa počkat.“

Zahvízdał na prsty a volá: „Héj, počkaj na mňa!“ To ale neměl dělat. Sotva zavřél hubu, už tu nebylo enom to jedno světlo, ale celý krđel. Dolypali na něho a strýc byl celý mokrý od hrúze, že nemohl udělat ani krok. Začál sa oháňat, že nekteřé chytí. Ále kdeže. Dál sa na útěk, ale světloňoši pořád' kolem něho. Před ním, za ním, nad ním, samý světloňoš. Strýc utěkal cesta necesta, po zmolách, příkopách, div divoucí, že sa nopolámál. Světloňoši pořád' s ním. Najednú sa ozvalo: „Čvách!“ Strýc byl po krk ve vodě. Spadl do nějakéj tůně. V tom okamžiku sa všechny světla ztratily a všude byla tma a ticho. Strých ešte chvílu čekál ve vodě. Dyž sa nic nedělo, vydrápal sa na suchú zem a utěkál dom, co mu sily stačily. Doma to jak sa patří odsotnál, ale slivovica všeco brzo vyléčila.“

PLÁTKOVÁ, I., SUCHÁČKOVÁ, M., ŠENKEŘÍKOVÁ, M. *Jazyk a jazyková komunikace, učební text*, ZŠ Horní Lideč, 2007, 161 stran

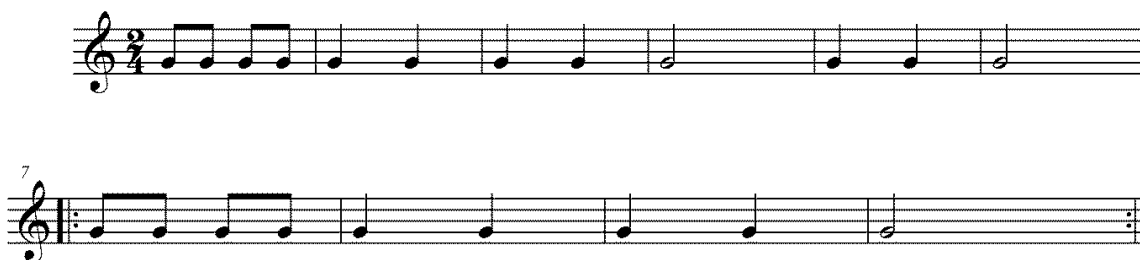
3. KŘÍŽOVKA:

[illegible]

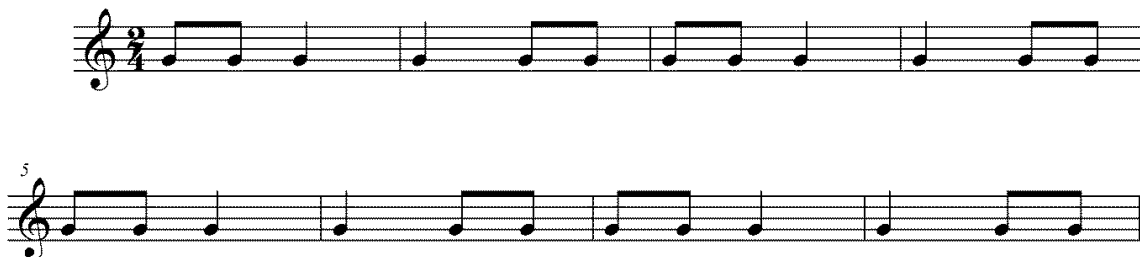
4. Strunný hudební nástroj.
5. Taneční i hudební styl.
6. Hudební styl charakteristický kytarami, bicími a klávesovými nástroji.
7. Hudba jinak.
8. Dechový hudební nástroj.
9. Hudební znak.
10. Jak se jinak řekne tradiční hudba?
11. Český tanec.

4. RYTMICKÝ ZÁPIS JEDNODUCHÝCH PÍSNÍ

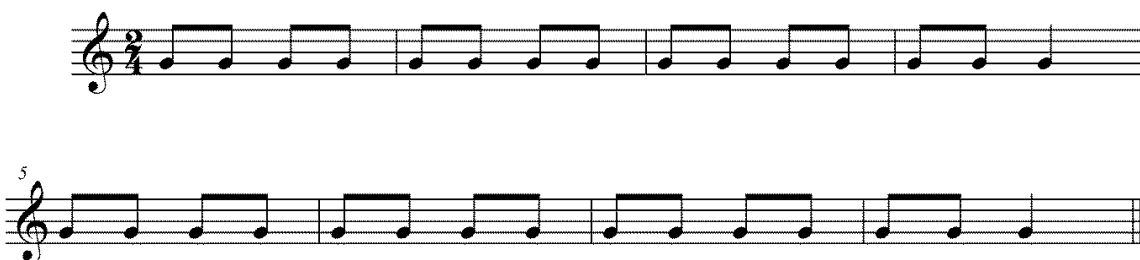
Kočka leze dírou:

Běžela ovečka:

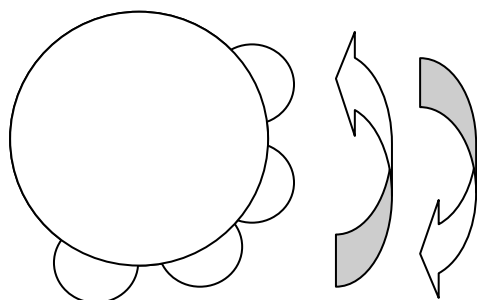
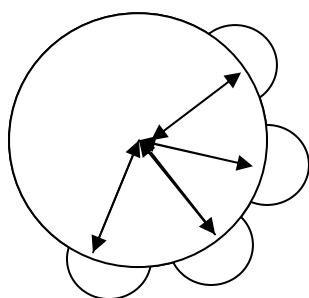
Pec nám spadla:

5. POLKA

6. VALČÍK

- Postavení žáků je u obou tanců totožné: stojí v kruhu, čelem dovnitř a při tancování doleva, doprava, do středu kruhu a naopak, stojí pořád stejně, a to čelem do kruhu.
- Při tancování v kruhu se drží za ruce.

K	Y	T	A	R	A						
			C	I	M	B	Á	L			
		B	U	B	E	N					
			H	A	R	M	O	N	I	K	A
			T	R	I	A	N	G	L		
					K	L	A	V	Í	R	
				B	A	T	A	L	I	O	N

-
- A 10x10 grid with a central vertical column of 10 shaded cells. The grid is partially filled with white cells, forming a cross-like shape. The central column is shaded gray.

8. PRACOVNÍ LIST

Doplň chybějící slova:

Kdyby tady byla taková (panenka)

Anička,, kde si bola. (dušička)

..... so hode. (Čí)

V Hodoníně, za (vojáčka)

A já su z Polanky. (synek)

Urči původ písní. Využij daná slova: slovenská, valašská, slovácká, česká, hanácká.

9. PŘESMYČKY

ODVA.....VODA

VRÍT.....VÍTR

ÉŤŠD.....DÉŠŤ

TICÁP.....PTÁCI

10.KŘÍŽOVKA

1. P O D Z I Mroční období.
2. D Ř E V Otvrdý materiál.
3. Ř Í J E N.....podzimní měsíc v roce.
4. J A R Oroční období
5. O H E Ň.....přírodní živel – pálí.
6. V O D Apřírodní živel – chladí.
7. F L É T N Ahudební nástroj, kterým se dá znázornit voda.

11.KELÍMEK

NOTOVÝ ZÁZNAM PÍSNÍ

V TOM KLOBÚCKÉM HÁJI

Zvolna, ale rytmicky

1. V tom Klo-bú-ckém há - ji. Na sa-mu-čkém kra - ji. Za - bi-li tam

Já - no-ší-čka klo-bu-čtí žan - dá - ři - klo-bu-čtí žan - dá - ři.

2. Jano v trávě leží, milá k němu běží.

Stávaj Jano, stávaj hore, ty můj nejmilejší.

3. Na klobúčkéj věži, zvony smutno bijú,

že mojiho najmilšího, už zasypú hlínu.

4. Milá jak to čula, rychle sa vrátila,

jeho šabličku zebrala v srdco si vrazila.

SMRTNÁ NEDĚLA

1. Smr - tná ne - dě - la kdes klíč po - dě - la

da - la jsem ho da - la do rá - je dve - ři

sva - - té - mu Ju - ři

a - by o - te - vřel

2. Aby Juří stál,

pole odmykál,

aby tráva růstla,

tráva zelená.

3. Tráva zelená,

až po kolena,

všelijaké kvítí,

co na poli svítí,

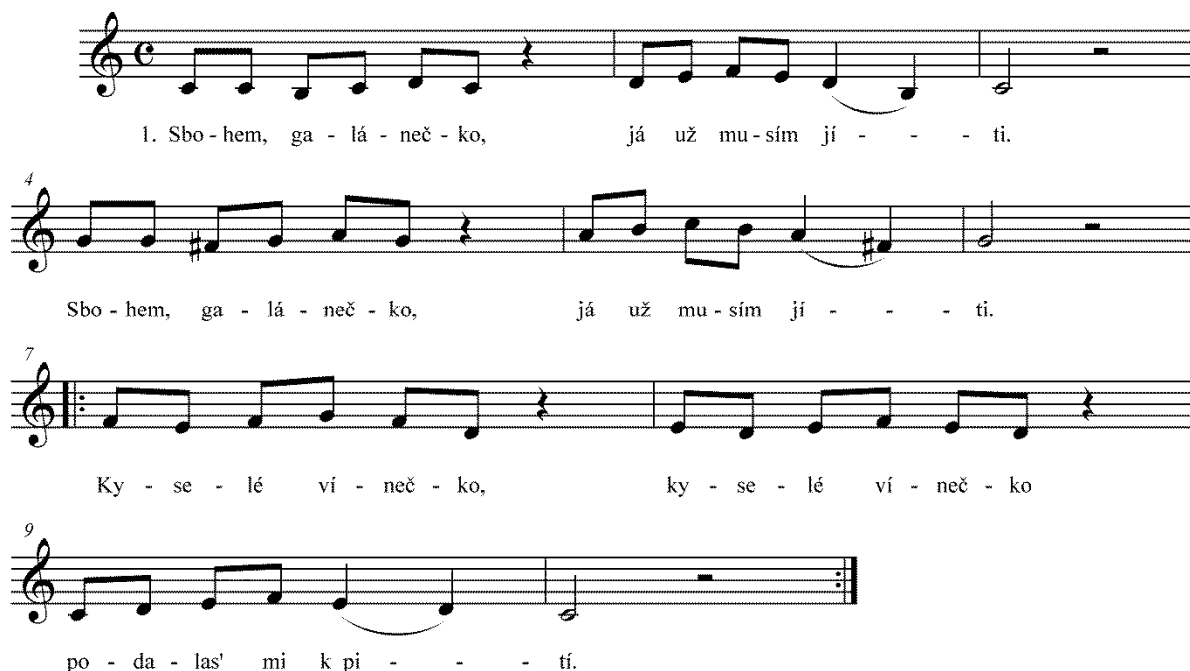
fijala modrá.

4. Fijala modrá,
husa divoká,
volá na oráčka,
volá na sedláčka,
neoř zhluboka.

5. Šak já neořu,
ani nemožu,
koníčky mně ustávají
a sám nemožu.

[VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka*: Část I. Praha: Československé akademie věd, 1955, 307 stran.]

SBOHEM GALÁNEČKO

1. Sbo - hem, ga - lá - neč - ko, já už mu - sím jí - - - ti.

Sbo - hem, ga - lá - neč - ko, já už mu - sím jí - - - ti.

Ky - se - lé ví - neč - ko, ky - se - lé ví - neč - ko

po - da - las' mi k pi - - - tí.

2. |:Sbohem, galánečko,
rozlučme sa v pánu,: |
|:kyselé vínečko,
kyselé vínečko
podalas' mi v džbánu.: |

3. |:Ač bylo kyselé,
přeca sem sa opil,:|
|: eště včil sa stydím,
eště včil sa styčím
co sem šecko tropil.:|

4. |:Ale sa nehněvám,
žes mňa ošidila,: |
to ta moja žízeň,
to ta moja žízeň,

ta to zavinila.: |

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol. 2.*, přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 172 s. ISBN 80-859-2502-8.]

ZAFÚKANÉ

^{Ami}Větr sněh ^{A2}zanésl z ^{Ami}hor do po ^{Emi}lí,
^{Ami}já idu ^Cpřes kopce, ^Gpřes údo ^{Ami}lí,
^Cidu k tvej ^Gdědině zatú lanej,
^Fcestič ^Cky sněhem sú ^Ezafúka ^{Ami}né ^{Fmaj7}, ^{Ami}, ^{E4sus}.

Ref.: /: ^{Ami}Zafúkané^C, ^Gzafúkané^C
^Fkolem mňa ^{C (Dmi)}všecko je ^{Dmi (E)}zafúkanéE ^(Ami):/

Už vašu chalupu z dálky vidím,
srdce sa ozvalo, bit ho slyším,
snáď enom pár kroků mi zostává,
a budu u tvého okénka stát.

R: /: Ale(-) zafúkané, zafúkané,
okénko k tobě je zafúkané. :/

Od tvého okna sa smutný vracám,
v závějoch zpátky dom cestu hledám,
spadl sněh na srdce zatúlané,
aj na mé stopy - sú zafúkané.

R.: /: Zafúkané, zafúkané,
mé stopy k tobě sú zafúkané. :/.

[online]. [cit. 2012-028] dostupné
z <http://www.supermusic.sk/skupina.php?action=piesen&idpiesne=795>

BESKYDE, BESKYDE

1. Be - sky - de, Be - sky - de, kdo po to - bě i - de. Čer - no - o -

8
ký ba - ča o - ve - čky za - tá - čá, čer - no - o - ký ba - ča o - več - ky za - tá - čá.

2. Aj bačo, bačo náš,
černů košulku máš,
|: kdo ti ju vypere,
když maměnky nemáš? :|

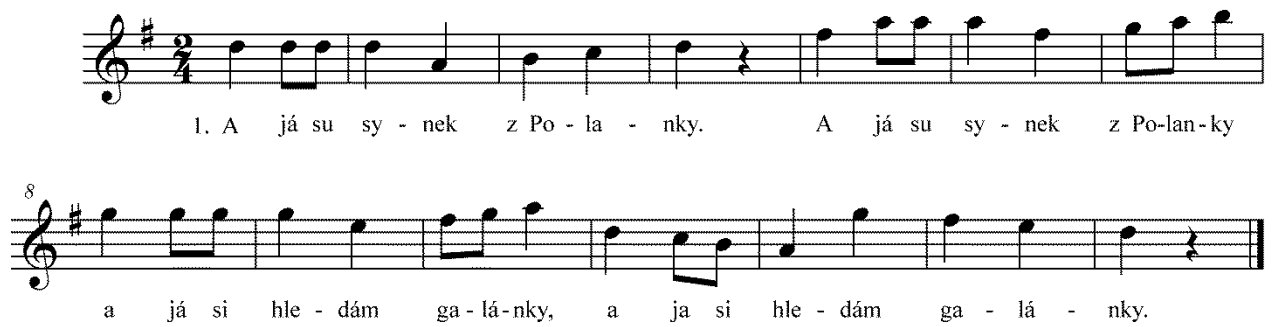
3. Já nemám maměnku,
ale mám galánku,
|: ona mně vypere,
černů košulenu. :|

4. Ona ju vypere,
aj pěkně vyvarí,
|: až půjdu k muzice,
k|aždý mňa pochválí. :|

5. Šeci sa starajů,
o moju chudobu,
|: a já sa nestarám,
chvála pánu Bohu. :|

6. Šeci sa ženíja,
Vojny sa bojíja,
|: A já sa nežením,
Vojny sa nebojím. :|

A JÁ SU SYNEK Z POLANKY

1. A já su sy - nek z Po - la - nky. A já su sy - nek z Po-lan-ky

8
a já si hle - dám ga - lá - nky, a ja si hle - dám ga - lá - nky.

2. A já su córka z Lidečka,
a já si hledám synečka.
3. Vem si mňa Juro za ženu,
budeš mēt dobrů gazděnu.
4. Ty budeš orat a já seť,
budem sa spolem dobře mēt.

Druhá verze:

1. Za stodolenků za našu,
Tam by svěřalo salašu.
2. Aj, na tem našem salaši,
pasú tam ovce valaši.
3. Ten, kdo tam bude bačovat,
nesmí děvčátka milovat'.
4. A já by sem tam bačoval,
pěkná děvčátka miloval.

ROŽNOVSKÉ HODINY

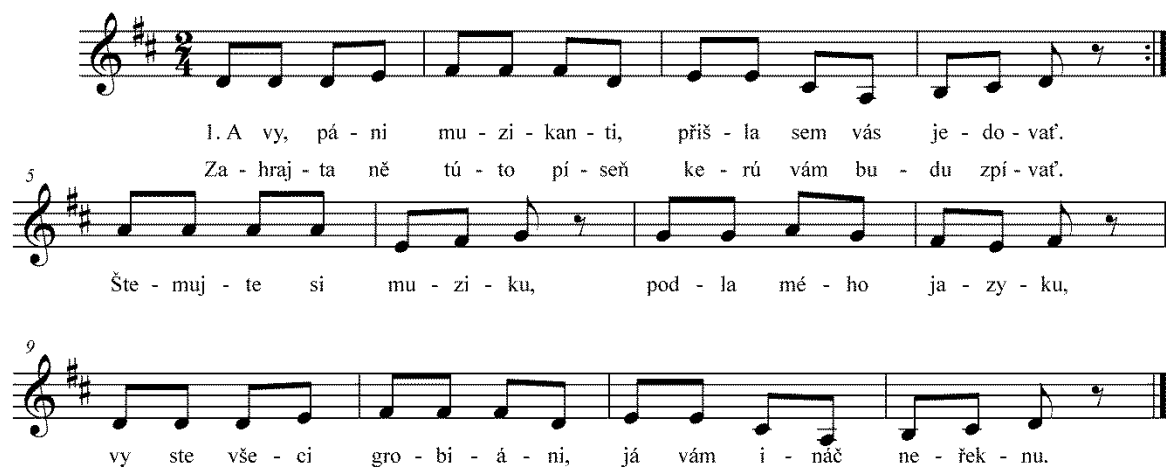
1. Rož - nov - ské - ho - dí - ny smut - ně bi - jú, že ňa s mo - jú mi - lú

7
že ňa s mo - jú mi - lú roz - vá - ěa - jú.

2. Ale nerozvedú, nebojím sa,
prijde ta hodina, ožením sa.
3. Ožeň sa, synečku, s Pánem Bohem,
vyber si dcerečku sobě roveň.
4. Šak já sa ožením, žy sa nezvíš,
ty moje ohlášky nezastavíš.

[BALCAROVÁ, JANA: *Tvořivé náměty pro práci v hudební výchově v 6. ročníku ZŠ v souladu s RVP*, Diplomová práce, Brno 2007]

A VY PÁNI MUZIKANTI

1. A vy, pá - ni mu - zi - kan - ti, přiš - la sem vás je - do - vať.
Za - hraj - ta ně tú - to pí - seň ke - rú vám bu - du zpí - vať.

5
Šte - muj - te si mu - zi - ku, pod - la mé - ho ja - zy - ku,

9
vy ste vše - ci gro - bi - á - ni, já vám i - nač ne - řek - nu.

2. Najprve budu jedovať teho s tyma huslama,
ten by býl dobre udělál, dyby býl ostál doma,
z huslama sa pochlubil, leda peněz nalúdil,
ten by býl dobre udělál, dyby tu býl nechodil.
3. A ten šelma s tú píšťalkú, ten sa enem usmívá,
temu je tak dycky dobre, dyž si sem tam zhovívá,
on by šél rád do nebe, ale on tam nebude,
protože tam s píšťalkami nepúšťajú do nebe.
4. Cimbalista na svůj cimbál, ten dycky zhusta pere,
dyž mu chlapci dobre plat'á, on sa enem usměje,
praví svým kamarádům: Dávám vám takú radu,
dyž vám chlapci dobre plat'á, hrajte jen bez ohledu.
5. Muzikanti, to sú chlapci, dostanú sa do nebe
mezi svaté chocholaté, co dělajú he he he,
najprv půjde huslista a za ním cimbalista,
naposledy na púl kozi ponese sa basista.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička: zpěvník pro žáky středních škol* : 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 267 s. ISBN 80-859-2503-6.]

OKOLO SÚČE

1. O - ko - lo Sú - če vo - děn - ka te - če - - - - - zká - zal ně

8
sy - ne - ček, že už ňa ne - chce - - - - - ne - chce. - - - - -

2. Když ty ňa nechceš, já o ťa nedbám,

smutek neponesu, ani ho nemám.

3. Proč bych já přesmutná smutek nosila,
gdyž sem t'a, synečku, nemilovala.

4. Milovala sem t'a, bylo to špásem,
nevěděls, synečku, že falešná sem.

5. Falešná sem byla, falešná budu,
chlapce sem šidila a šidit budu.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička*: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac.
vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. ISBN 80-859-2501-X.]

OJ, LÍTALA SI HLAŠTOVĚNKA

1. Oj, lí - ta - la hla - što - věn - ka, lí - ta - la, až sa o - na

5
ne - be, ze - mě tý - ka - la oj, ne - be, ze - mě tý - ka - la.

2. Počál sa jí krahulíček vyptávať:
Budeš-i sa, hlaštověnko, vydávať?
Oj, budeš-i sa vydávať?

3. Já sa budu, krahulíčku, vydávať,
Až sa bude suchá linda zelenat,
Oj, suchá linka zelenat.

5. Přiletěl on, krahulíček do krámu,
Nakupil tam zeleného hedbávu,

Oj, zeleného hedbávu.

6. Otočil on suchů lindu do kola.

A už sa tá suchá linda zeleňá,

Oj, budeš-i ty žena má?

7. Nebudu já, krahulíčku, žena tvá,

Až vystavíš Jeruzalém do mořa,

Oj, Jeruzalém do mořa.

[PECK, EDUARD: *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými* , Za doplněk sbírky Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy, Brno 1884]

KDE JE JANÍK

The musical score is written on two staves in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody is simple and folk-like. The lyrics are written below the notes.

Tam do - le u Tren - čí - na ro - ste ja - te - lí - na, ros - te trá - vník,

7
pí - ta - la sa dě - ve - čka na své - ho šo - ha - jí - čka: Kde - je Ja - ník?

[PECK, EDUARD: *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými* , Za doplněk sbírky Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy, Brno 1884]

BATALION

Tanec tourdion

A capella

VÍ - no máš a mar - ky - tá - nku, dlou - há noc se pro - hý - ři.
VÍ - no máš a chvi - lku spá - nku, dí - ky, dí - ky ver - bí - ři.

9
1. Dří - ve než se ro - zed - ní, ka - pi - tán k ose - dlá - ní roz - kaz dá - vá,
Tam na stra - ně po - led - ní če - ka - jí že - ny, - zla - ťá - ky a slá - va,

13
o - stru - ha - mi do sla - bín ko - ně po - há - ní. R: Ví - no na ku - ráž a
do vý - stře - lů ka - ra - bín zvon už vy - zvá - ní. Ví - no na ku - ráž a

19
po - mi - lo - vat mar - ky - tán - ku, zí - tra do Bur - gund ba - ta - lion za - mí - ři.
krá - nu dvě ho - din - ky spán - ku, dí - ky, dí - ky vám krá - lov - ští ver - bí - ři.

2. Rozprášen je batalion, poslední vojáci se k zemi hroutí,

Na polštáři z kopretin budou věčně spát.

Neplač sladká Marion, verbíři nové chlapce přivedou ti,

Za královský hermelín, padne každý rád.

R.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička: zpěvník pro žáky středních škol* : 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995, 267 s. ISBN 80-859-2503-6.]

ZLATÉ STŘEVÍČKY

1. Moje střevíčky jsou jako ze zlatá když je mám připadám si hrozně
bílé šaty celé zhedvábí ty náraz všechny lidi kolem
bohatá. Ty si vezmu jen v onen slavný den, až si sednem do kočáru ty a
přiváží. Bu-du v o-nen den zá-řít to - bě jen až si sed-nem do ko-čá-ru ty a
já. Moje
já. R. Ach, jsou sa - mé zla - to, - ach, ty sto - jí za to,
zla - te střeví - ky na no - hou ty to - lik krás - né jsou. Jak se pěk - ně třpy - tí,
jak se zla - tem sví - tí, když ty střeví - ky pěk - ně jdou tou zla - tou u - lič - kou.

2. Na své staré banjo nemám vůbec čas,
je to dávno, co ztratilo svůj zlatý hlas.
v onen slavný den bude nalezen,
až si sednem do kočáru ty a já.

Moje sestra Luce a mladší bratr Ben
budou krásní v těch černých šatech
v onen den. Ale nejvíce zlaté střevíce,
až si sednem do kočáru ty a já.

3. Potom řeknu: „Sbohem, děti, musím jít,
odcházím tam, kde věčně září slunce svit.“
Sen je vyplněn, přišel onen den,
kdy si sednem do kočáru ty a já.

R.

Všichni lidé budou mi hned závidět
 zlaté střevíčky i zlatých šestnáct let.
 Budu bohatá, celá ze zlata,
 až si sednem do kočáru ty a já.

R.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička*: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac.
 vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. ISBN 80-859-2501-X.]

MÍLE

1. Mí-le a mí-le jsou cest, kte-ré znám, jdou trá-vou í ú-bo-čím skal. - .

9 Jdou ces-ty zpát-ky a jdou-ces-ty tam a já na všech s vá-mi stál. - - .

17 Proč a-le blá-tem nám ká-za-li vést a špí-nou nám třís-ni-ly šat? To

25 ví snad jen děš't a ví-tr ko-lem nás ten ví-tr co za-čal prá-vě vát

2. Míle a míle se táhnou těch cest,
 a dál po nich zástupy jdou.
 kříže jsou bílé a lampičky hvězd
 jen váhavě svítí tmou.

Bůh ví, co růží, jež dál mohly kvést,
 spí v hlíně těch práchnivých blat!
 To ví...

3. Dejte mi stéblo a já budu rád,
 I stéblo je záchranný pás.

dejte mi flétnu a já budu hrát
a zpívat a ptát se vás:

Proč jen se účel tak rád mění v bič
a proč, že se má člověk bát?
To ví...

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička: zpěvník pro žáky středních škol* : 2., přeprac. vyd. Cheb: Music
Cheb, 1995, 267 s. ISBN 80-859-2503-6.]

TEČE VODA, TEČE

1. Te - če vo - da - te - če. Od po - to - ka - k ře - ce.

8 Na - mlu - vil si - mla - dý - hu - lán mo - dro - ký - děv - če.

2. Ach mámo, mamičko, dodejte mně rady,
Naučil se za mnou chodit jeden hulán mladý.

3. Ach dcero, dcero má, zanechej hulána
Huláni ti pryč odjedou, ty zůstaneš sama.

ŽALO DĚVČE, ŽALO TRÁVU

1. Ža - lo dě - vče, ža - lo trá - vu, ža - lo dě - vče ža - lo trá - vu

u pan - ské - ho su - cho - pá - ru, u pan - ské - ho su - cho - pá - ru.

2. Jak nažala, ohlédla se,
kde Janeček koně pase.

3. Pase on je na dolině,
na té mladé jetelině.

4. Jezte, koně, však je dobrá,
moje milá je podvodná.

5. Koupil jsem ji pentli modrou,
tu máš, holka, na rozchodnou.

6. Když tu pentli zaplítala,
vždycky nad ní zaplakala.

7. Kde je ten, co mně ji koupil?
mé srdéčko mi zarmoutil.

BUDE ZIMA, BUDE MRÁZ

Bu - de zi - ma bu - de mráz. Kam se ptá - ku kam scho - váš?

1. Scho - vám já se pod hrou du, tam já zi - mu pře - bu - du.
2. Scho - vám se do ja - vo - ra, tam bu - de má ko - mo - ra.
3. Scho - vám já se pod me - zu, až pře - sta - ne vy - le - zu.

4. Až přestane, vyletím, širý svět rozveselím,
půjde milá na trávu, zazpívám jí nad hlavú.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička*: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. ISBN 80-859-2501-X.]

TRAVIČKA ZELENÁ

1. Tra - vič - ka ze - le - ná, to je mo - je po - tě - še - ní, tra - vič - ka

ze - le - ná, to je mo - je pe - ři - na. Jak jen z ja - ra zač - ne pu - čit, ne - chci já se

do - ma mu - čit. Tra - vič - ka ze - le - ná, to je mo - je pe - ři - na.

2. Travička zelená, to je moje potěšení,
travička zelená, to je moje peřina.
když si smyslím, na ni sednu,
když si smyslím, na ni lehnu,
travička zelená, to je moje peřina.

[JÁNSKÝ, Petr. *Já, písnička*: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu. 2., přeprac. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. ISBN 80-859-2501-X.]

Č.	Hlavní písnička	Hlavní obsah hodiny	Průřezové téma
1.	V tom Klobúckém háji	Valašská slova	Multikulturní výchova
2.	V tom Klobúckém háji	Instrumentální činnosti	Osobnostní a sociální výchova
3.	Smrtná neděla	Tradice	Multikulturní výchova
4.	Smrtná neděla	Instrumentální činnosti	Osobnostní a sociální výchova
5.	Zafúkané	Lidová píseň „jinak“	Osobnostní a sociální výchova
6.	Sbohem galánečko	Rockfolk	Osobnostní a sociální výchova
7.	Beskyde, Beskyde	Tvořivost lidové písně	Osobnostní a sociální výchova
8.	A já su synek z Polanky	Instrumentální činnosti	Osobnostní a sociální výchova
9.	A já su synek z Polanky	Rytmus	Osobnostní a sociální výchova
10.	Rožnovské hodiny	Práce s rytmem	Osobnostní a sociální výchova
11.	A vy páni muzikanti	Hudebně pohybové činnosti	Osobnostní a sociální výchova
12.	Okolo Súče	Hudebně pohybové činnosti	Osobnostní a sociální výchova
13.	Oj lítala se hlaštovjenka	Rozvoj sluchu	Osobnostní a sociální výchova
14.	Kde je Janík	Lidová píseň dle oblastí	Multikulturní výchova
15.	Batalion	Zahraniční lidové písně	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
16.	Teče voda, teče	Enviromentální výchova v hudební výchově	Enviromentální výchova
17.	Teče voda, teče	Výroba hudebního nástroje	Enviromentální výchova
18.	Různé	Hudební časopis	Mediální výchova

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Gabriela Gajdošíková
Katedra:	Hudební výchova
Vedoucí práce:	Mgr. Šířická Jaroslava
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Lidová hudba jako průřezové téma.
Název v angličtině:	Folk music as a Cross-curricular subject.
Anotace práce:	Diplomová práce obsahuje návrhy na využití činností v hudební výchově na druhém stupni základních škol jako prostředek k navození průřezových témat.
Klíčová slova:	Rámcový vzdělávací program, průřezová témata, hudební výchova, lidová hudba, základní vzdělávání
Anotace v angličtině:	Thesis contains proposal for to use of aktivty in Music at the second level primary school as a means to induce Cross-curricular subject.
Klíčová slova v angličtině:	Framework educational programme, Cross-curricular subject, Music, Folk music, Elementary education,
Přílohy vázané v práci:	- Pracovní listy - Notový zápis písní - Tabulka s přehledem písní a k nim náležící průřezové téma
Rozsah práce:	99
Jazyk práce:	český